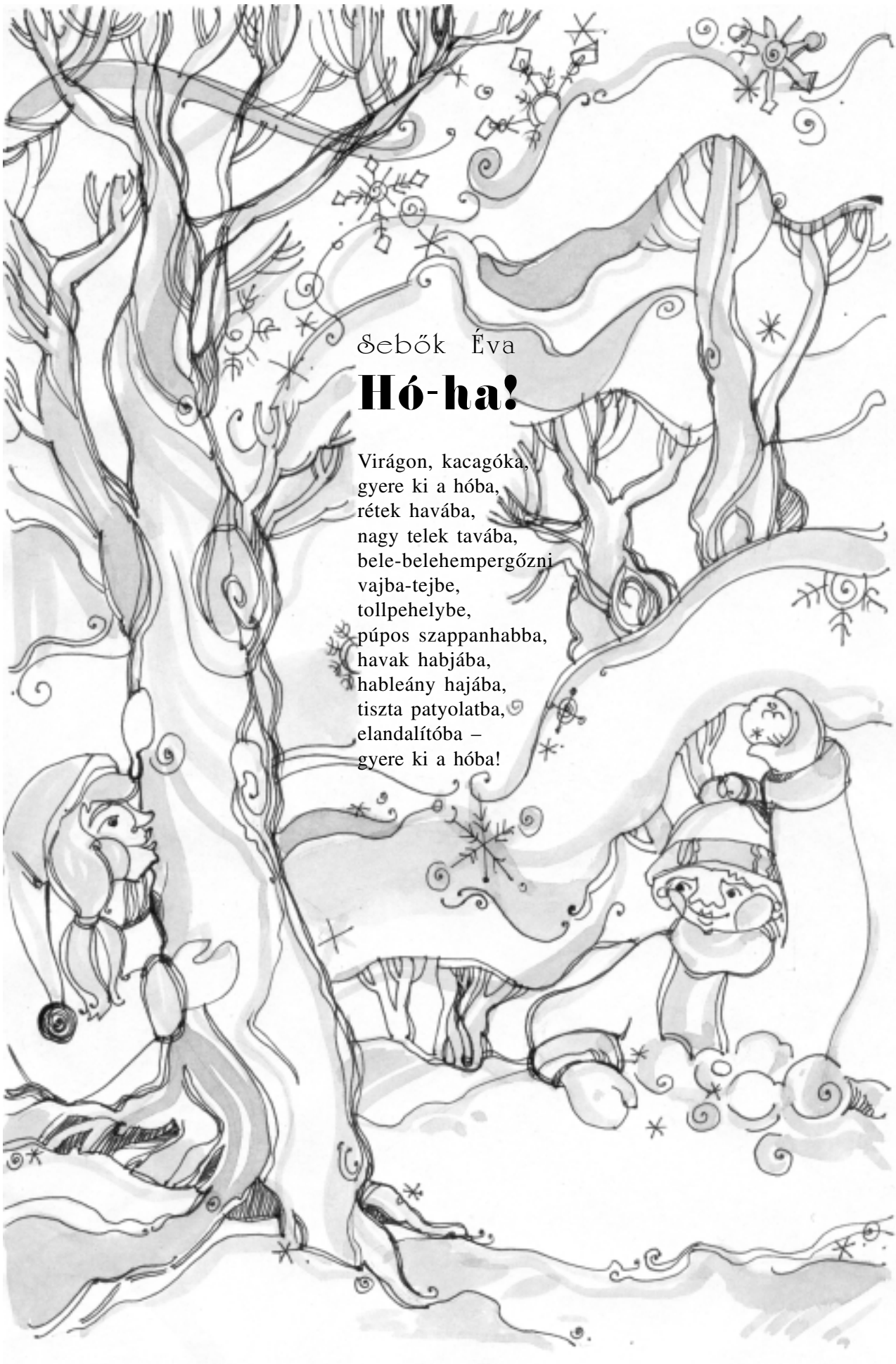

Sebők Éva

Hó-ha!

Virágon, kacagóka,
gyere ki a hóba,
rétek havába,
nagy telek tavába,
bele-belehempergőzni
vajba-tejbe,
tollpehelybe,
púpos szappanhabba,
havak habjába,
hableány hajába,
tiszta patyolatba,
elandalítóba –
gyere ki a hóba!

Méhes György

Az első feleségem

Nem akarok dicsekedni vele, de én mindig komolyan vettem az életet. Ez abból látszik, hogy már hatéves koromban elhatároztam, megházasodom. Apunak van felesége, véletlenül éppen anyu, Mihály bácsinak Mariska néni. Endre bácsinak Pirkó néni. Ezek szerint úgy illik, hogy nekem is legyen.

Először Zsuzsikára gondoltam. A szomszédék kisbabáját pesztrálta, de mivel két fejjel magasabb és tizenöt évvel idősebb volt nálam, rájöttem, hogy talán mégsem ő az ideális feleség. Aztán a kisbabát pécéztem ki magamnak, de be kellett látnom, hogy pólyásokat nem szokás feleségül venni. Nem maradt más megoldás, mint az emeleti kislány, Mártuska.

No, ő éppen megfelelő lesz.

Ebbeli elhatározásomat nyomban közöltem édesapámmal, aki egyetértett választásommal. Sötét ruhát öltöttünk magunkra az ünnepi alkalomra, és átvonultunk Mártuskáékhoz. Ott illendően fogadtak. Nyilván előre értesültek már a nagy horderejű látogatásról, mert Mártus, jövendő menyasszonyomhoz illően, talpig fehérben volt. Leültettek a nagy kerek asztal mellé, és tésztával kínáltak.

Édesapám előadta elhatározásomat, és ünnepélyesen megkérte Mártus kezét.

Ünnepélyesen megkaptuk.

Felszólítottak, hogy frigyünk megpecsételésére csókoljuk meg egymást. Erre azonban nem voltunk hajlandók, inkább megettünk fejenként még két-két tésztát.

– No, most már ásó-kapa s a nagyharang válasszon el benneteket – mondta mosolyogva Mártus mamája. – Menjetek szépen játszani.

Mi, új házasokhoz illően, kézen fogva leszaladtunk az udvarra, s ott azonnal papást-mamást kezdtünk játszani. Ennek során sikerült hajba kapnunk. A végén – restelkedve vallom be – még össze is verekedtünk. Mártus letépte gyönyörű sötétkék ruhám zsebét, én meg hófehér menyasszonyi ruhájához vágtam egy nagy sárgombócot.

– Pocegér! Pocegér! – visítottam és taszigálni kezdtem a sánc felé.

– Makimajom… makimajom! – ez volt jövendő hitvesem válasza.

Az óriási csetepatéra előkerülő örömszülők választottak szét bennünket, és egyhangúlag érvénytelennek nyilvánították házasságunkat.

Mi ebből a históriából a tanulság? Alkalmasint semmi. Legfeljebb az, hogy semmit sem jó elsietni, még egy leánykérést sem.

Birtalan Ferenc

Egészen más

Kiskati szeme, orra, szája
pontosan olyan, amilyennek lennie kell.
Érthető, hogy szerelmes vagyok Kiskatiba.

Az én szemem, az orrom meg a szám
egészen más, mint az övé,
és mégis azt mondta, hozzám jön feleségnek.

Birtalan Ferenc

Akkor is

Amikor Marjan beteg,
én mindig szomorú vagyok,
mert nincs az oviban.

Amikor én vagyok beteg,
akkor is szomorkodom,
mert Marjan az oviban van.

Mihálka György

Nem értem

Ha hármat kívánhatnál,
mit kívánnál?
Kérdeztem meg egy barátomat.
Kihúzta magát.
Hogy nagyon gazdag legyek,
hogy nagyon erős legyek,
meg hogy nagyon sokáig éljek.
Bólintottam.
Érdekes,
a virágokat mindenki kifelejti.

Mihálka György

Vendégségben

Elmentem hozzá vendégségbe.
Sokáig csöngettem.
Az anyukája nyitotta ki az ajtót,
és megkérdezte,
neki hoztam-e a virágot,
és rámkacsintott.
Pamélia nagyon örült nekem.
Ettünk, meg megmutatta a babáit,
meg néztük egymást.
A mamája bejött, és azt mondta,
érezzem otthon magam…
Kétségbe vagyok esve.
Nem tudom, kit vegyek feleségül.
Paméliát vagy az anyukáját.

Mihálka György

Pamélia

A többi lány olyan hülye.
De vele mindig jót játszunk.
És nagy barna szeme van.
És mindig nekem drukkol,
ha birkózok.
A mama vett földiepret.
Nekem volt először földieprem!
Vittem belőle neki is.
Adott egy puszit.
Holnap is hozok földiepret.

Mihálka György

Tegnap

Tegnap a buszon rám mosolygott egy néni,
és minden kiment a fejemből.
A rakéták, a homokvár, az összerakós játék.
Minden.
Én csak néztem,
ő meg csak mosolygott,
és szép volt.
Elpirultam és lehajtottam a fejem.
Közben arra gondoltam,
feleségül kellene venni.
Igen! Megkérem a kezét!
Nagy levegőt vettem, és felnéztem.
Épp akkor szállt le összeráncolt homlokkal,
és én haragudtam mindenre,
ami miatt rosszkedvű lehetett.
Sokáig néztem utána,
és melegem volt.
Pedig kint már nagyon hideggé
tette magát a világ.

Mihálka György

Az áruló

Állok a tükör előtt.
Már rég megfésülködtem.
Sietnem kell.
Még egyszer megnézem magam.
A bátyám benyit és kacagni kezd.
Na mi az, csak nem szerelmes vagy?
Hülye!
Mondom és becsukom az ajtót.
Honnan tudhat ez mindent?
Gyanakodva nézek a tükörre.

„1848, te csillag...”

Bizonyára mindnyájatok számára ismeretes, hogy szülőföldünk is számos hőst adott a forradalomnak. Bagu Balázs évek óta foglalkozik vidékünk honvédeinek életével, hőstetteivel.

A szabadságharc 160. évfordulója alkalmából az ő kutatásai alapján idézzük fel néhány szülőföldünkhöz köthető szabadságharcos emlékét.

Ekkel György (1826 –1905)

Ekkel György polgári család gyermekeként született Ungváron 1826. február 22-én.

1848 nyarán egyetemi hallgatóként lett önkéntes az 1. számú honvéd zászlóaljban. A közlegényből altiszt, majd 1848. október 19-én hadnagy lett. 1949 februárjától főhadnagy, végül százados lett. Ekkor már a fel-dunai VII. hadtest 39. zászlóaljánál szolgált. Tizenhárom csatában vett részt. Ott volt az 1848. szeptemberi pákozdi csatában is. Nemcsak a győzelmet, de a vereség keserűségét is megízlelte az október 3-ai schwechati és a december 18-ai nagyszombati ütközetben.

1849. január 15-én a turcseki ütközetben tanúsított hősiességéért vitézségi érdemrendet kapott. Itt Aulich Lajos csapatteste véres ütközetben visszaverte Gatz osztrák tábornok seregét. A 39. zászlóalj parancsnokaként harcolt a győzelmes branyiszkói (1849. február 5.), hatvani (1849. április 2.), nagysallói (április 19.) és az egy hét múlva lezajlott komáromi csatában.

A világosi fegyverletétel után Tokajból Nagyváradra, Erdélybe ment, s bujdosott üldözői elől. Hosszú bujdosás után sikerült eljutnia az Ugocsa megyei Szászhalomba (ma Szászovo), ahol Dolenay András görög katolikus pap bújtatta. Honvéd egyenruháját, kardját a templom oltára alá rejtették. Bujdosása évekig tartott. Csak az ötvenes évek közepétől jutott kisebb állásokhoz a törvényszéknél Beregszászban és Nagyszőlősön.

1861–1865 között Máramaros vármegye huszti járásának szolgabírája. Az amnesztia után Técső és Visk díszpolgárává választotta. 1865-ben főszolgabírói állása megszűnt, s ezután Beregszászban telepedett le. (Lakása az Attila, ma a Sevcsenko út 21. szám alatt volt.) Nemegyszer itt tartotta a Bereg Megyei Honvédegylet gyűléseit is. Beregszászban a Hitelintézet jogtanácsosa, később elnöke lett. Érdemeit elismerve később a Szabadelvű Párt helyi elnökévé választotta. A római katolikus egyház a gondnoki állással tisztelte meg. 1901-től haláláig a Bereg Megyei Honvédegylet elnöke volt. Ebben a minőségben számtalan esetben segítette az elesett honvédek családjait, a szegényebb sorsban élő honvédeket. 1871-től 1878-ig a beregszászi Világosság Szabadkőműves Páholy tagja.

1905. február 11-én 79 éves korában halt meg Beregszászban. A Vérke-parti város római katolikus temetője őrzi hamvait. Sírja gondozott, rokonai élnek Beregszászban és Ungváron.

Kárpátaljai lelkészek a szabadságharcban

Az 1848 –1849-es szabadságharcosok közt több lelkész is volt, akik szűkebb pátriánk szülöttei. Bendász István. *Az 1848–49-es szabadságharc és a Munkácsi Görög Katolikus Egyházmegye* című könyvében 81 görög katolikus lelkész adatait dolgozta fel.

Bémer László (1784–1862)

Báró Bémer László 1784. április 4-én született Kisbákán (Szabolcs megye). Iskoláit Egerben és Ungváron végezte. Egerben szentelték pappá, 1811-ben Gyöngyösre nevezték ki káplánná. 1812-ben Kunszentmártonban, 1816-ban Fényeslitkén plébános, 1830-ban egri kanonok, 1843-tól nagyváradi római katolikus megyés püspök.

1849. április 14-én a debreceni országgyűlésen megszavazza a trónfosztást. Körlevélben utasítja az egyházmegye papjait a függetlenségi nyilatkozat kihirdetésére. Támogatja a szabadságharcot. Nagyváradi és szentmártoni vadaskertjét átadja hadiipari célokra.

A bukás után az osztrák kormány elfogatja. Halálra ítélik, a pápa közbenjárására kegyelemből 20 évi várfogságra ítélik, majd fogságát elengedik, kolostorba küldik. 1859-ben megvakul, hazaengedik Magyarországra. Ungváron, a Laudon családnál éli meg utolsó éveit. 1862. november 4-én hal meg Ungváron.

Buzáth Linus (1812–?)

1812. szeptember 16-án született Nagyszőlősön. 1832. szeptember 1-jén belépett a Ferences-rendbe. 1837-ben római katolikus áldozópappá szentelték, 1848-ban a nagyszőlősi rendház tagja.

1849 nyarán tábori lelkész a Kazinczy Lajos honvédezredes parancsnoksága alatt álló hadtestben. A zsibói fegyverletételt követően visszatért a rendházba. Az 1850-es és az 1860-as években helyettes házfőnök, az 1870-es években házfőnök Nagyszőlősön. A kiegyezés után az Ugocsa Megyei Honvédegylet tagja. 1897. december 17-én a váci ferences templomban tartotta meg gyémántmiséjét. További sorsa ismeretlen.

Ladányi Pál (?–1874)

Kevés adattal rendelkezünk a szabadságharcban részt vevő lelkészről. A szabadságharc 15 ütközetében vett részt. Ott volt Budavár ostrománál, a pákozdi és a debreceni csatákban. A bukás után Világostól bujdosva jött haza Szőlősgyulára. Itt segédlelkész, beteg édesapja mellett betöltötte a gyulai tanítói hivatalt is. Édesapja halála után a gyülekezet lelkészének választja meg. Feltételezésünk szerint itt temették el, sírja ismeretlen.

Bagu Balázs

Jókai Mór

Kossuth és az őrszem

Debrecenben egy hideg téli éjjelen Kossuth a miniszteri tanácsból éppen hazamenvén, egy ház alatt didergő honvédőrt látott.

– Fázol? – kérdezte.

– Ó, nagyon! Már négy órája állok itt, s még nem váltottak fel.

– S hány órát kellene itt állnod?

– Csak egyet.

– Fölváltlak én.

– Uram, az nem lehet. Főbe lőnek.

– Semmitől se tarts! Add át a fegyveredet és csákódat, s az enyémmel menj a napos tiszthez.

– Azt nem teszem, uram. Én becsületes katona vagyok.

– De én parancsolom.

S átvette a honvédtől a puskát és a csákót, és saját kalapját tette a fejére.

A honvéd bement a vártára. A napos tiszt bámulva rivallt rá:

– Fickó, hogy merted elhagyni a helyed?

– Fölváltottak, uram.

– Megőrültél? Ki váltott föl?

– Nem ismerem. De valami nagy úr lehet, mert ugyancsak parancsolt.

Látva a tiszt a kalapot a honvéd fején, kérdezte tőle:

– És e kalap?

– Tőle van, uram.

A tiszt eszeveszetten szaladt az őrhelyhez. S valóban nem csalódott, mert Kossuth sétált ott le s fel fegyveresen. A tisztbe belehalt a szó.

Kossuth szigorúan kérdezte tőle:

– Ön a napos tiszt?

– Igen, uram.

– Vegye a puskát. Reggeli nyolc óráig fog itt őrt állani.

Simon István

Kossuth-toborzó

Ki a zászlót az utcára,
aki legény, mind alája!
Elég volt a tömlöc, börtön
jobbágynak az úri földön.

Deres, robot idejének
vessünk mindörökre véget.
Hej, legények, lóra, lóra –
így szól Kossuth toborzója.

Verjed, kovács, a patkókat,
táncolnak az almás lovak.
Egyenesítsd ki a kaszát,
holnap nem a sarjúba vág.

Ki a falu asszonynépét!
Hadd készítsék el a tépést.
Kenyeret és szalonnát a
rojtos vászontarisznyába.

Táncra, lányok, körbe-körbe,
csizmák sarka hadd söpörje
a szolgaság nehéz porát,
pöndüljenek a citerák.

Remegj, pusztulj, vasas német,
nyomorgattad ezt a népet;
most a magyar huszár ront rád.
Nem kötéllel s csellel fogták.

Kossuth Lajos hívta őket,
mint a fűszál, földből nőttek.
Tüzes a ló, kapál, rugdal,
csupa fény a kocsmaudvar.

…Robognak már dalba-fogva.
Hánykolódik a saroglya.
Megy a harcba az elszánt nép,
a hazáért, szabadságért.

Sinka István

Fekete Viola

Él a szájhagyomány
anyám nagyanyjáról
Jánosdon, görbedi
Bondár Ilonáról.

Beszélik felőle:
szebb volt ő a szebbnél,
míg fiait le nem
szúrták Isaszegnél.

Három szép fiának
csókolatlan fejét
idegen ágyúnak
talpa taposta szét.

Utánuk elfakult
szép Bondár Ilona,
hervadt kankalin lett,
fekete viola.

Aztán sírba vitték
nyöszörgős szekérrel,
de a kínja ott se,
a sírba se fér el.

Néha, mint az emlék,
a lelkemig följön,
s néha kint zokog az
esti búzaföldön…

Fekete viola!
Lám, hogy híre támadt
síron túl is síró
Bondár Ilonának.

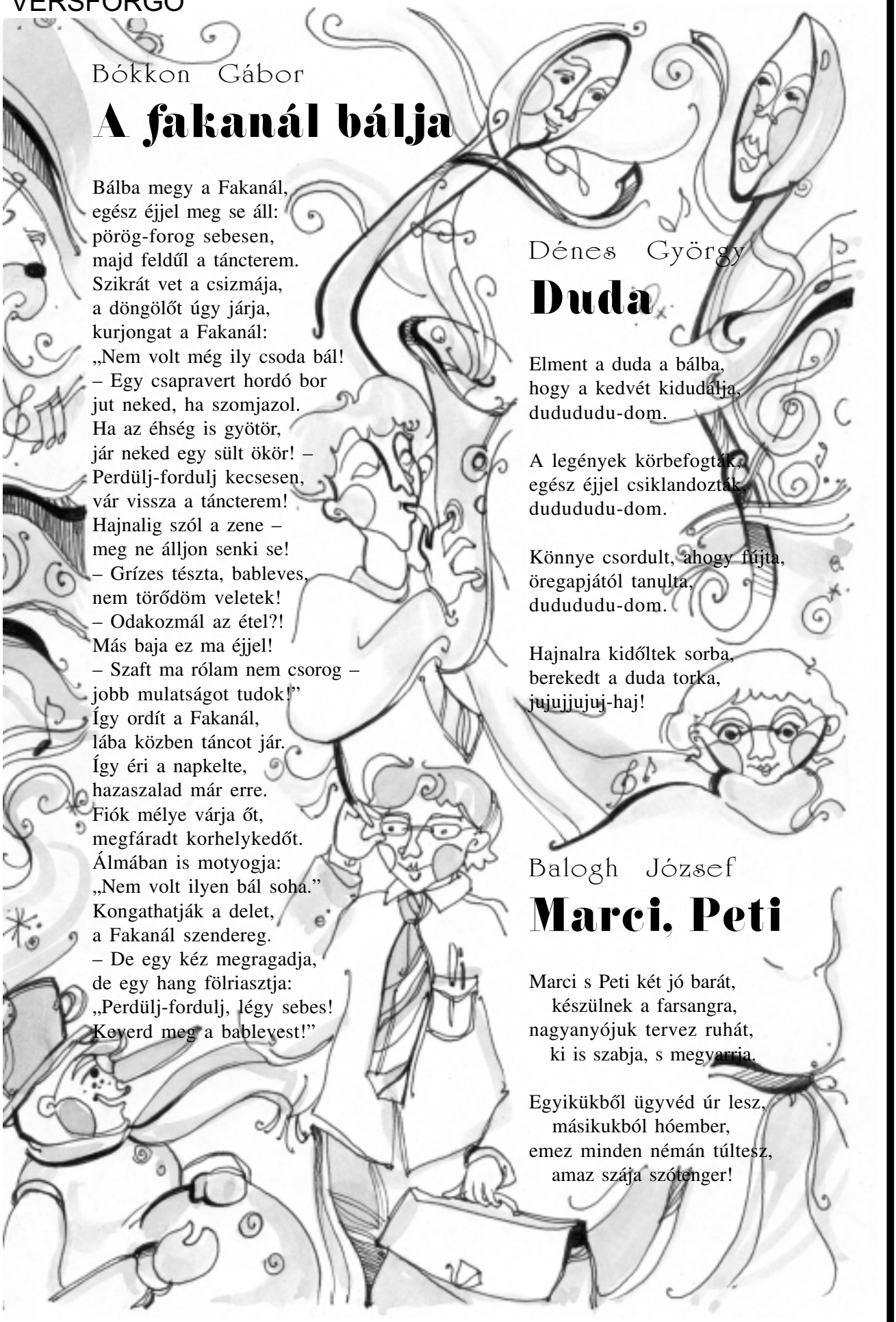

Bókkon Gábor

A fakanál bálja

Bálba megy a Fakanál,
egész éjjel meg se áll:
pörög-forog sebesen,
majd feldűl a táncterem.
Szikrát vet a csizmája,
a döngölőt úgy járja,
kurjongat a Fakanál:
„Nem volt még ily csoda bál!
– Egy csapravert hordó bor
jut neked, ha szomjazol.
Ha az éhség is gyötör,
jár neked egy sült ökör! –
Perdülj-fordulj kecsesen,
vár vissza a táncterem!
Hajnalig szól a zene –
meg ne álljon senki se!
– Grízes tészta, bableves,
nem törődöm veletek!
– Odakozmál az étel?!
Más baja ez ma éjjel!
– Szaft ma rólam nem csorog –
jobb mulatságot tudok!”
Így ordít a Fakanál,
lába közben táncot jár.
Így éri a napkelte,
hazaszalad már erre.
Fiók mélye várja őt,
megfáradt korhelykedőt.
Álmában is motyogja:
„Nem volt ilyen bál soha.”
Kongathatják a delet,
a Fakanál szendereg.
– De egy kéz megragadja,
de egy hang fölriasztja:
„Perdülj-fordulj, légy sebes!
Keverd meg a bablevest!”

Dénes György

Duda

Elment a duda a bálba,
hogy a kedvét kidudálja,
dudududu-dom.

A legények körbefogták,
egész éjjel csiklandozták,
dudududu-dom.

Könnye csordult, ahogy fújta,
öregapjától tanulta,
dudududu-dom.

Hajnalra kidőltek sorba,
berekedt a duda torka,
jujujjujuj-haj!

Balogh József

Marci, Peti

Marci s Peti két jó barát,
készülnek a farsangra,
nagyanyójuk tervez ruhát,
ki is szabja, s megvarrja.

Egyikükből ügyvéd úr lesz,
másikukból hóember,
emez minden némán túltesz,
amaz szája szótenger!

Szalai Borbála

Csűrdöngölő*

Lúdólunkban
áll a bál…
Rezesbanda
muzsikál…
Gúnár Guszti
meg a párja
épp a bosztont
lejti, járja…
Bámulja a
libanépség:
mennyi sikk és
mennyi szépség!…
S hogy a boszton
végét éri,
Gusztink nejét
arra kéri:
tartson már egy
kis pihenőt,
míg ő rop egy
csűrdöngölőt…
Felharsant a
tüzes zene –
ajtó, ablak
rezeg bele…
Gúnár Guszti
s a komája
a „döngölőst”
ropja, járja…
Kurjantanak
jó nagyokat,
repednek a
vályogfalak…
Ropták, bizony,
csuda jól!…
Összedőlt a
libaól!…

Szepesi Attila

Farsangoló

Fekete maszka fintorog, kajla-szarvú bika,
a szőre dérrel tarjagos,
tüzet fú orr-lika.

Jön csutkatündér, haja kóc,
aztán a többiek:
lidérc – az arca mohazöld,
boszorka, szurtos eb.

Béka egérrel ropja már
a hóember előtt:
süveges táncot járnak és
szilaj csűrdöngölőt.

Jön tábornok, borzas bakó,
tökduda felsüvít,
cincog a cirokhegedű,
rikolt gilice-síp.

Kutya vonít, szamár iáz,
benéz az ablakon
a pojáca – nyakában egy
szőre-hulló majom.

A róka szava csupa méz,
a medve hős lovag
és rájuk károg fancsalin
az égi varjú-had.

Bokáznak, rázzák láncukat
lángszemű ördögök…
Végül felissza léptüket
a Vérke-parti köd.

Galambos Bernadett

Farsangi fánk

Szalagos a csuda fánk,
nekünk süti nagyanyánk.
Alig győzi, alig bírja,
minden lurkó elkapkodja.

Csuda jó az illata,
kerek szalag takarja.
Lekvárt rakjunk közepébe,
hadd kerüljön a bendőnkbe!

csűrdöngölő – szilaj magyar népi tánc, egy, esetleg két férfi táncolja.

Foltos

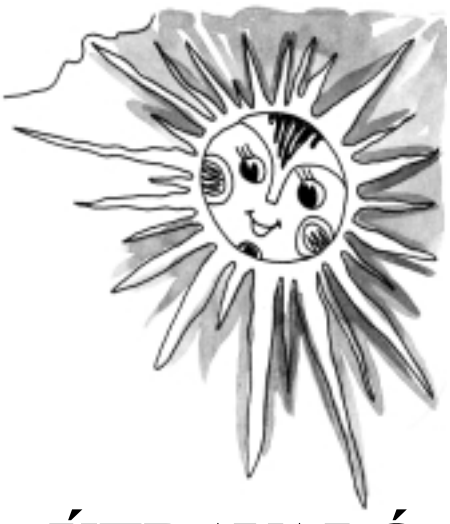

ÚTRAVALÓ

– Szia, Tücsök! Csak nem tanulsz?

– De igen! Csak azt nem értem, miért kell nekem mindig jobbnak lenni, mint a többiek! Ha Ciripke nem készíti el a házi feladatot, akkor nincs gond, legközelebb megírja. Ha én feledkezem meg róla, akkor szürkületig hallgathatom, hogy ezt tanulom a hittanon? Mással mindenki olyan elnéző, nekem meg állandóan tökéletesnek kellene lennem.

– Ez nem olyan nagy baj. Ha többet tanulsz, többet fogsz tudni. Örülj neki, hogy többre tartanak másoknál.

– De miért gondolja azt mindenki, hogy nekem tökéletesnek kell lennem?

– Mert mindenki elképzeli magában, milyen egy istenfélő tücsökgyerek. Ha te nem ilyen vagy, akkor összetörik ez a kép. Mint ahogyan Foltos is meglepődött, amikor nem azt kapta, amit várt.

Egy nap hangos csaholás verte fel a Pitypangos rét csendjét.

– Vakk, vakk, megfoglak! Futhatsz, amerre csak akarsz, úgyis elcsíplek, rozsdásfarkú!

A Pitypangos rét lakói rémülten menekültek házacskáikba, nehogy a felbőszült eb meggondolja magát, és másik zsákmány után nézzen. A prédának kiszemelt Rókata pedig egyre azon törte a fejét, hogyan tudná lerázni üldözőjét. Próbálkozott ő sokféle ravaszsággal. Bebújt egy kidőlt odvas fába, de Foltos orrát nem tudta becsapni. Beszaladt az illatos málnabokrok közé, de még ezzel sem tudta rászedni a jó szaglású vadászkutyát.

– A vízpartra nem mehetek, ott elkap – törte a fejét lázasan a róka. – Fára nem mászhatok, mert nem tudok… Ó, miért nincs nekem szárnyam, akkor nem lennének ilyen gondjaim!

Foltos látta, hogy ezúttal nem tér haza üresen a gazdájához. Már előre elképzelte, milyen hatalmas díszlakomát rendeznek majd a vadászházban, amelyből persze őt sem hagyhatják ki. Ő lesz a nap hőse, hiszen ő szerzi meg a hiányzó rókabőrt a vadász feleségének bundájához.

– A barlangba nem mehetek, a hegyre nem szaladhatok, a folyóba nem bújhatok – Rókata még mindig azon törte a fejét, hogyan mentse az irháját. – Segítséget nem kérhetek, odúba nem bújhatok… Odúba nem bújhatok? Dehogynem! – csillant fel a szeme, s már pontosan tudta, mit kell tennie.

Foltos nem hitt a szemének: zsákmánya megtáltosodott. Hihetetlen gyorsasággal kezdett cikázni előtte, egy kanyar jobbra, egy kanyar balra. Egy idő múlva már csak a farka hegyét látta ittott kivillanni a magas fűben, aztán az is eltűnt. Foltos ide-oda futkározott, de a rozsdásfarkúnak nyoma veszett.

– A füvek közül nem jött ki, azt észrevettem volna – vakarózott tanácstalanul az eb. – El nem tűnhetett! Talán a föld nyelte el?

Foltos visszatért arra a helyre, ahol még érezte a rókaszagot, és fokozatosan haladt előre a magas fűben.

– Úgyis elkaplak, vakk, vakk! Nem menekülsz előlem, ravaszdi, az orromat nem tudod becsapni.

A réten eközben megállt az élet. Aki csak élt és mozgott, tudni akarta a fejleményeket. A levegőben egymást követték a szárnyas tudósítók, akik hozták-vitték a híreket.

– Most éppen a kidőlt tölgy felé halad – kiáltotta az egyik pacsirta és már indult is vissza.

Foltos elhaladt a kidőlt tölgy mellett, majd egy földbe vájt odú előtt megtorpant.

– Ezt nem értem. Miért bújt ez a buta róka ebbe az odúba? Na mindegy, legalább megkönnyítette a dolgomat.

Foltos elindult a róka után, minden kötelező óvatosságra fittyet hányva. Pedig ha jobban körülnéz, ha körültekintőbben szimatol, akkor rájött volna, miért választotta ezt az odút a ravaszdi.

– Gondolhattam volna, hogy ha kifárad, akkor hazatér – gondolta vidáman a vadászkutya. – Azt hitte, nem fogom megtalálni a fa alatt ezt az odút, de tévedett.

Az egyik kanyar után Foltosnak rossz előérzete támadt. Valami itt nincs rendben. Mire ezt végiggondolta, egy dühös szempár villant rá.

– Nem takarodsz ki azonnal a házamból, szemtelen? Hát mit képzeltek, mi vagyok én? Jön az egyik, felver az álmomból, aztán tessék, nemsokára megérkezik a másik is.

– Azt esetleg meg tudná mondani... – próbálkozott Foltos a már nagyon is ébren lévő borzzal. A kérdését azonban nem fejezhette be, a mérges házigazda fogai gyors távozásra késztették. Foltos villámgyorsan a kijárat felé indult, de még így sem úszta meg néhány harapásnyom nélkül. Rókata eközben otthon fésülgette bundáját és nagyokat nevetett a szárnyas hírmondók tudósítását hallgatva.

– Szóval borzlakba tévedt a szegény Foltos.

– Így van. Ha gondosabban körülnéz, észrevehette volna, hogy mennyivel csinosabb az odú, és mennyire borzszagú. Ha tudta volna, hogy borzzal kerül szembe, nem ment volna be a róka után. Ezért jó, ha tudjuk, mire számítsunk.

– Bogi, én még mindig nem értem, miért bánnak így velem a többiek.

– A legtöbben szeretik tudni előre, kitől mire számítsanak. Ha borzlyukba tévedsz, akkor megszabják az irhádat, ezt Foltos pontosan megtanulta. A rókalakból azonban nem valószínű, hogy medve fog előbújni. Az istentelenektől másféle viselkedésre számíthatsz, az istenfélőktől megint másra. És ha jobban belegondolsz, valahol igazuk is van, ha többet várnak tőled. Ki lehet lelkiismeretes, becsületes, türelmes, örvendező, jólelkű, ha nem az, aki Istentől tanul élni? Fogadd el, hogy a tökéletességet várják tőled...

– De én nem tudok tökéletes lenni!

– Persze, hogy nem tudsz, nem is leszel soha az, de törekedhetsz rá. Ha ma többet tudsz, mint tegnap tudtál, ha türelmesebb, szófogadóbb, figyelmesebb vagy, akkor az annak a jele, hogy fejlődsz. És az meg ne zavarjon, hogy ha azt mondják, lassú a fejlődésed. Ha igazuk van, akkor igyekezz jobban, ha nincs igazuk, ne foglalkozz velük. Igyekezz a magad módján növekedni hitben.

Olasz Tímea

Bibliai ábécé

Év. A zsidók esztendeje tavasszal a páska ünnepével kezdődött (áprilisban). „Ez lesz az első az év hónapjai között” – mondta az Úr Mózesnek, amikor elrendelte a páska-bárány ünnepét. Az idő múlását, a hónapokat a különféle mezőgazdasági termények betakarításával és az ezekhez fűződő ünnepekkel jelölték: az árpa aratásával, a szőlő szüretelésével, az olajbogyók leszedésével, és így tovább, az év végén (márciusban) a narancs és a citrom betakarításával. Az éveket az ószövetségi korban többnyire egy-egy király, az újszövetségi korban a római császárok uralkodásának esztendeivel vagy egy-egy helytartó kormányzóságának idejével jelölték.

Éva. Az első nő, Ádám felesége, Káin, Ábel és Sét anyja. A teremtéstörténet szerint Isten Évát Ádám egyik bordájából formálta. Éva evett először a tiltott gyümölcsből és rávette Ádámot, hogy egyék ő is. Büntetésük az Édenkertből való kiűzetés lett.

Ézsaiás könyve. Az Ószövetség prófétái között Ézsaiás az egyik legnagyobb. Kr.e. 700 évvel élt és munkálkodott Jeruzsálemben, s lehetséges, hogy királyi családból származott. Könyve két külön részre válik: az első 39 fejezet a babiloni fogságot jövendöli meg Izráel bűneiért, a 40–66. fejezet (valószínűleg egy Második Ézsaiás írása) a fogságból való szabadulást hirdeti. E hosszú könyv legnagyobb része ihletett verses jövendölés az ítéletről és a szabadításról, valamint az eljövendő Messiásról, „az Úr szenvedő szolgájá”-ról, aki magára veszi népe büntetését. De nem az egész nép nyeri el az áldást, hanem csak a „maradék”: „aki hozzám folyamodik, az örökli az országot”, mert „magasságban és fenségben lakozom, de a megtört szívűvel és alázatos lelkűvel is”. Isten népe viszont nem korlátozódik Izrael test szerinti fiaira. „A pogányok világosságává teszlek, hogy eljusson szabadításom a föld határáig” – üzeni az Úr Ézsaiáson keresztül szolgájának, Izráelnek.

Ézsau. Izsák és Rebeka fia, Jákób idősebb ikertestvére. Gyermekkorától szőrös és vörös bőrű volt, nagy vadász, aki ízletes ételekkel kedveskedett öreg, vak apjának. Izsáknak ő volt a kedvence, Rebekának viszont Jákób. Egyszer, amikor Ézsau vadászni ment, Rebeka és Jákób megragadta az alkalmat Izsák kijátszására. Jákób anyja tanácsára levágott két kecskegidát, ezek szőrével bevonta a kezét és felvette magára Ézsau ruháját, míg Rebeka ízletes vadas húst készített a gidákból. Amikor Jákób bevitte apjának az ételt, Izsák Ézsau illatát érezve és a szőrös kezét tapintva azt hitte, hogy idősebb fia tért vissza a vadászatról, s Jákóbot áldotta meg az elsőszülöttet illető áldással. Hazatérése után Jákóbnak keservesen kellett menekülnie bátyja haragja elől, s noha később kibékültek, a két testvér ellenségeskedését örökölték utódaik, az izraeliták és az edómiták.

Faragott képek. „Ne csinálj magadnak faragott képet!” A tízparancsolatnak ez a tilalma a bálványimádás ellen szólt, ami a környező népek mintájára újból és újból megkísértette Izráelt egészen a babiloni fogságig. Csak ott gyógyultak ki végleg belőle. A bálványimádás bűne a keresztyéneket is megkísértheti, ezért ez a parancsolat ma is érvényes. Isten kizárólagos imádatot kíván magának, ebben senki és semmi mással nem hajlandó osztozni.

Farizeusok. Így nevezték Jézus korában azokat a zsidókat, akik különös buzgósággal törekedtek a törvény előírásainak pontos megtartására. Miközben azonban gondosan ügyeltek a törvény betűjére s annak legapróbb megsértéséért is elítéltek másokat, magukat különbnek tartván náluk, szeretetlenségükben a törvény szellemét sértették meg. „A törvény betöltése a szeretet.” Jézus ezért képmutatóknak nevezte őket, és ezt mondta tanítványainak: „Ha a ti igazságotok messze felül nem haladja az írástudókét és farizeusokét, semmiképpen sem mentek be a mennyek országába.”

Fazekasműhely. „Menj el a fazekas házába, mert ott akarom közölni veled igéimet” – így szólt az Úr Jeremiáshoz. A próféta elment és látta, hogyan dolgozik a fazekas a korongon. Agyagot vett a kezébe, összegyúrta, majd szétosztotta és feltette a korongra. Ahogy forgott a korong, úgy nőtt és alakult a keze érintésétől az edény. Megtörtént, hogy rosszul sikerült valami, akkor azt félredobta, és újat kezdett gyúrni. Így mutatta meg Isten, hogyan bánik ő a népével. „Olyanok vagytok a kezemben, mint az agyag a fazekas kezében” – mondta az Úr Jeremiásnak. Ha megtér egy nép a gonoszságából, nem pusztítja el, hanem újraformálja, de ha nem hallgat az Úr szavára, akkor elveti. Tovább szövi ezt a képet Pál apostol Isten korlátlan hatalmáról szólván: „Nincs-e hatalma a fazekasnak az agyagon, hogy ugyanabból az anyagból az egyik edényt díszessé, a másikat pedig közönségessé formálja?” Isten formál bennünket ilyenné vagy olyanná. A mi dolgunk csak az, hogy engedelmesen adjuk át magunkat az ő keze munkájának, mert ha nem, eldob bennünket, mint a fazekas a rosszul sikerült edényt, és mást vesz a kezébe.

Fáraó. Az egyiptomi királyok neve a Bibliában. Tulajdonképpen hivatali cím, s eredeti jelentése: „nagy ház”. Több fáraót is említ az Ószövetség, a legnevezetesebb azonban Ramszesz, aki csak a tíz csapás után egyezett bele, hogy Mózes kivezesse népét Egyiptomból.

(Cecil Northcott Bibliai lexikon gyerekeknek című könyve alapján)

Weinrauch Katalin

Január

Január járkál az utcán,
szél suhintja kaszáját,
roskadó hó kaszás nyomán
puhán lepi tél útját.
Fütyörésző, északi szél
táncra kéri fák ágát,
január fülébe suttog:
nem lelsz nálam jobb szolgát!
Gyermektenyérnyi hópelyhek,
csillagból szőtt pillangók
táncos kedvvel keringőznek,
szépítik a világot.
Mégsem örül egy madár se,
remeg őz, nyúl, vaddisznó;
éhes vagyok, sír a cinke:
nincs eleség, nagy a hó.
Félresöpri a felhőket
szelíden a Napocska,
fagyos, fázós éhezőket
kedvesen vigasztalja:
Zord, mogorva vén Január
végső napjait éli,
naptár szerint jön Február,
de nem sok nap jut neki…
Ébred Március és vele
tavaszi szél, langymeleg;
elolvad a hó, jégpáncél
– feleditek a telet.

Simon István

Február

Enged a fagy, földről, égről
tűnik a tél borúja,
hóvirág nyit, a hólétől
megárad a nagy Duna.

Restár Sándor

Téli álom

Záporeső-zivatar
februárt űz, elzavar.

Jégcsap olvad – téli álom
– hónom alatt nagykabátom.

Juhász Ferenc

Tavasz-elő

Habosra elbágyadt
A jégfényű ég,
Olvadt ragyogásban
A lenti vidék,
A kopasz faárnyék
Kéklik a havon,
Friss patak csillámlik
A kocsiúton.
A kakas a hóban
Rikkant egy nagyot,
Piros farka tolla
Mint rubin ragyog,
Olvadoz a zuzmó
A fűszál hegyén,
S rengedez már csilló
Harmat a helyén.

Illyés Gyula

Csöpög a hólé

Cseppre csepp, csöpög a hólé
sűrűn már az ereszen,
gyöngyfüggöny leng a ház hosszán,
hajladozik fényesen.
Minden ház egy tündérkastély,
csupa ékszer, csupa dísz,
gyémántos a kazal, boglya,
még a kutya óla is.

Fjodor Ivanovics Tyutcsev

Téli erdő

Tél boszorkány bonthatatlan
bűbájában, mint mese,
dér-palástban, néma fagyban
áll a fenyves mozdulatlan
csodacsipke-ligete.

Halva tán és mégis élve
tűri, szinte álmai
gyönyörétől megigézve,
hogy a hónak már egész be-
fonják piheláncai.

Ha nyugatról, ha keletről
a ferde nap rácikáz,
meg se rezdül – mint ijesztő
üvegtűzvész, gyúl az erdő:
káprázatos fényvarázs!

(Szabó Lőrinc fordítása)

Olvastad már?

Ugye Te is hallottad már, amikor a felnőttek – sóhajtva, legyintve, ki pedig felháborodva – azt mondják: A mai gyerekek nem olvasnak, csak a képernyőt bámulják…

Mi másként gondoljuk. Hiszünk abban, hogy Ti is szeretitek a könyvet. Ebben a rovatunkban egy-egy közkedvelt ifjúsági regényből vagy meseregényből mutatunk be egy szemelvényt. Azok számára, akik még nem olvasták: kedvcsinálóul, azoknak pedig, akik már kétszer vagy háromszor is: az emlékek felidézéséül.

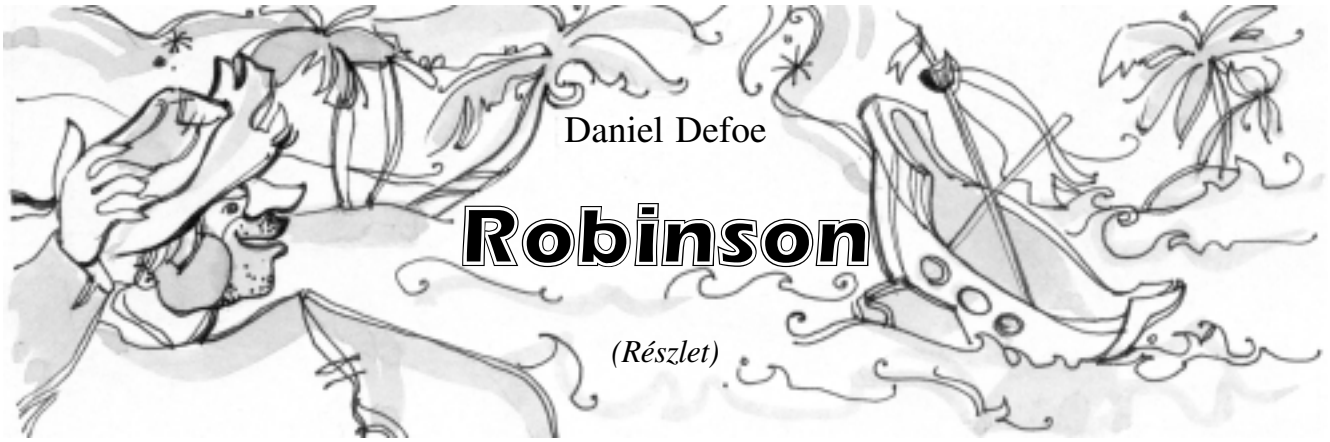

Daniel Defoe

Robinson

(Részlet)

Mikor felébredtem, fényes nappal volt. A vihar elcsendesült, a tenger sem dühöngött és dagadozott annyira, mint előbb. Legjobban azonban az lepett meg, hogy az éjszaka a vihar a hajót felemelte a homokról, ahol megfeneklett, és majdnem addig a szikláig sodorta, melyhez a hullámok először vágtak oda. Ez a parttól körülbelül egy mérföldnyire lehetett, és mivel a hajó még mindig egyenesen állott, a fedélzetére kívánkoztam, hogy megmentsek néhány fontos dolgot.

Mikor a parton újra körülnéztem, az első, amit észrevettem, a csónak volt, amelyet a szél és a tengervíz tőlem jobbra, körülbelül kétmérföldnyire vetett szárazra. Amíg lehetett, a parton haladtam, hogy odajussak. Köztem és a csónak között azonban egy körülbelül félmérföldes vízsáv húzódott. Egyelőre hát visszatértem, mert mindenekelőtt a hajóra szerettem volna jutni, reménykedve, hogy találok ott egy s más hasznos dolgot.

Délutánra a tenger meglehetősen lecsendesedett, s a dagály is elvonult annyira, hogy negyedmérföldnyire megközelíthettem a hajót. Ekkor keserűségeim kiújultak. Nyilvánvalóvá lett előttem, hogy mindnyájan megmenekülünk, ha a hajón maradunk. Vagyis mindnyájan kijöhettünk volna a partra, és akkor most nem kellene így egyedül, vigasz nélkül állanom.

Könnyek szöktek a szemembe. De mivel ez úgysem segített, elhatároztam, hogy feljutok a hajóra, ha lehetséges. Levetettem hát ruhámat – ugyanis rendkívül forró volt az idő –, és belevetettem magam a vízbe.

Mikor azonban a hajóhoz értem, újabb nehézségek tornyosultak elém: hogy jutok a fedélzetre? Ugyanis a zátonyra futott test magasan kiemelkedett a vízből, és nem lehetett semmibe se belekapaszkodni. Kétszer is körülúsztam, mikor második alkalommal egy kötéldarabot pillantottam meg. Csodálkoztam, hogy először nem vettem észre. Elég mélyen lecsüngött a hajó elején, úgyhogy nagy nehézséggel el tudtam érni, és segítségével felmászhattam a hajó orrára. Itt úgy láttam, hogy a hajó léket kapott, s belsejének nagy részét elöntötte a víz; viszont oldalt fekszik egy kemény homoktorlaszon, vagy inkább a földön, a fara pedig felemelkedik, míg az orra csaknem belemerül a vízbe. Ilyenformán az egész hátsó rész szabad volt, s mindaz, amit itt tartottunk, száraz. Elképzelhető, hogy első gondom annak a felkutatása volt, hogy mi menekült meg és mi veszett el.

Mindenekelőtt megtaláltam a hajó élelmiszerkészletét: szárazon és vízmentesen. Mivel hallatlanul éhes voltam, a kenyérraktárba mentem, és megtöltöttem zsebemet kétszersülttel, és azt ettem, miközben egyéb tennivalóimat intéztem, mert veszíteni való időm nem volt. A nagy kabinban rumot találtam, jó nagyot húztam belőle. Szükségem is volt erre, mert bizony nem csekély lelkierő kellett mindahhoz, ami előttem állt. Most elsősorban csónakra kellett szert tennem, amelyen a legszükségesebb dolgokat partra vihetem.

Hiábavaló lett volna veszteg ülni és várni, hogy maguktól ölembe pottyanjanak a dolgok. Elő kellett venni találékonyságomat. Volt néhány deszka és gerenda félretéve a hajón. Elhatároztam, hogy munkához látok. Felcipeltem a deszkákat a fedélzetre, egy kötéllel egyiket jól a másikhoz kötöttem, hogy a víz el ne sodorhassa őket egymástól. Mikor ezzel készen voltam, leeresztettem az egész tákolmányt a vízre a hajó oldaláról, és magam is utánaereszkedtem. Úgy találtam, hogy engem képes fenntartani a vízen, de nagyobb terhet már nem lehet szállítani rajta, mert túl könnyű. Így hát munkához láttam. Ácsfűrésszel három darabra vágtam az egyik árbocot, és gerendáit nagy fáradsággal hozzákötöttem tutajomhoz. Munkámhoz erőt adott az, hogy minderre szükségem van, és úgy dolgoztam, ahogy máskor képtelen lettem volna.

Tutajom tehát elég erős volt, hogy jelentős súlyt vigyen magával. Most már azon gondolkoztam, mivel terheljem meg, és hogyan védjem meg rakományomat a tenger hánykolódásától. De ezen nem sokáig törtem a fejemet. Először is ráraktam a fedélzet összes desz-

káját és gerendáját, utána pedig végiggondolva azt, hogy mire van legjobban szükségem, fogtam három tengerészládát, feltörtem, kiürítettem, aztán leeresztettem a tutajra. Az egyiket megtöltöttem élelemmel, mégpedig kenyérrel, rizzsel, három hollandi sajttal, öt darab szárított kecskehússal (amit igen kedveltünk) és némi európai gabonával, ezzel a szárnyasokat etettük, amelyeket a tengeren magunkkal vittünk. Ezek az állatok azonban már elpusztultak. Volt itt vegyesen búza és árpa. Később nagy csalódásomra kiderült, hogy a patkányok mindet megették. A hajórakományból megtaláltam még néhány láda innivalót, köztük pár üveg jó szíverősítőt, ezenfelül öt vagy hat gallon rizspálinkát. Miközben a hajón foglalatoskodtam, ismét emelkedni kezdett az ár, noha meglehetősen nyugodtan. Nagy rémülettel vettem észre, hogy ingem, kabátom – benne a pipám – és köpenyem, melyeket a parton hagytam a homokon, felkapja a víz. Tudniillik, amikor a fedélzetre úsztam, csak térdig érő vászonnadrágomat és harisnyámat hagytam magamon. Erre nekiláttam, hogy ruhát kerítsek, amiből éppen eleget találtam, többet azonban nem vittem magammal, mint amennyire éppen szükségem volt. Tudniillik más dolgokon akadt meg a szemem: elsősorban szerszámokon, amelyeknek hasznát vehetném a parton. Hosszú keresés után végre megtaláltam az ácsládát, ami sokkal kellemesebb és értékesebb lelet volt számomra, mintha egy hajórakomány aranyat találok. Ezt is leeresztettem a tutajra, de arra nem vesztegettem időt, hogy megnézzem, mi van benne. Különben is nagyjából ismertem tartalmát.

Aztán fegyverre és lőszerre terjedt ki a gondom. Két igen jó vadászpuska és két pisztoly volt a kabinomban. Először ezeket helyeztem biztonságba, néhány lőszertokkal és egy kis csomag golyóval, utána pedig két rozsdás kardot. Tudtam, hogy van a hajón három puskaporos láda is, de fogalmam se volt róla, hol tartja mesterünk. Hosszú keresgélés után végre rájuk bukkantam, kettő még száraz volt, a harmadikat víz érte. Az előbbieket a fegyverek mellé raktam a tutajomra. Most már úgy gondoltam, hogy eléggé felpakoltam, tehát azon törtem a fejem, hogy jussak mindezzel a partra, nem lévén se vitorlám, se tolórudam, se evezőm. Nem is beszélve arról, hogy egy kis szélroham is feldöntheti tákolmányomat.

Három dolog biztatott: először a sima, csendes tenger, másodszor a part felé áramló, emelkedő dagály, harmadszor pedig, hogy a kis szél, ami fújt, a part felé tartott. Miután pedig megtaláltam a csónak két vagy három törött evezőjét és az ácsládában egyéb szerszámok mellett két fűrészt, egy fejszét és egy kalapácsot – rakományommal együtt nekivágtam a tengernek. Körülbelül egy mérföldön át tutajom meglehetősen jól haladt, csupán azt vettem észre, hogy kissé oldalt tért attól az iránytól, ahol először partot értem. Ebből arra következtettem, hogy számolni lehet bizonyos vízáramlással, s reménykedni kezdtem, hogy lesz a közelben folyó vagy patak, amelyet kikötőnek használhatok.

Úgy volt, ahogy elképzeltem. A szárazföldön egy kis bevágást vettem észre, a dagály gyorsan vitt feléje. A lehetőség szerint úgy kormányoztam tutajomat, hogy az áramlás közepén maradjon.

Itt az a veszély fenyegetett, hogy másodszor is hajótörést szenvedek, ami nagyon érzékenyen érintett volna. Mivel a partot egyáltalán nem ismertem, tutajom egyik sarkával zátonyra futott, mivel pedig a vége szabadon lebegett, kicsibe múlt, hogy rakományom megbillenve a vízbe nem csúszott. Minden erőmet megfeszítettem, hogy a ládákat helyükön tartsam. Ennek ellenére sem voltam képes ellökni a tutajt. Elmozdulnom sem lehetett helyemről. Minden erőmmel a ládákba kapaszkodva, körülbelül fél óráig álltam így, miközben a víz emelkedése egyre inkább mutatkozott. Kevéssel utóbb pedig tutajom már ismét úszott; a tolórúddal a csatornába taszítottam, utána pedig egyre feljebb sodorva, végül egy kis folyó torkolatában találtam magam, melynek mindkét oldalán part emelkedett, közepében pedig erős áram sodort. Körülnéztem, hol találok alkalmas helyet a kikötésre, mert nem akartam túl magasra felkerülni a folyón. Abban az időben ugyanis még erősen reménykedtem, hogy hajót pillanthatok meg a tengeren. Éppen ezért úgy határoztam, hogy tanyámat a part közelében ütöm fel.

Végül egy kis öblöt pillantottam meg a folyó jobb partján. Nagy üggyel-bajjal odakormányoztam tutajomat, és végül annyira megközelítettem, hogy evezőmmel talajt érve, partra taszíthattam a tutajt. Itt azonban majdnem újra a tengerbe veszett egész rakományom. A part ugyanis meglehetősen meredek volt egyik oldalon, ott tehát nem lehetett kikötni. Másfelől viszont az a veszély fenyegetett, hogy a menedékesebb résznél megint veszélybe kerül minden holmim. Nem tehettem egyebet, minthogy megvárom, míg az ár eléri a legmagasabb pontot, miközben a tolórúddal mint horgonnyal tartom a tutajt a simább partrész mellett, amelyről feltételeztem, hogy a víz alá fog merülni. Mihelyt elég magas volt a víz, tutajomat föléje kormányoztam, aztán kikötöttem, mégpedig olyanformán, hogy két törött evezőmet kétoldalt a talajba szúrtam, egyiket az egyik, másikat a másik oldalon. Tehát nem volt más dolgom, mint megvárni, amíg a víz leapad, s tutajomról a rakományt biztonságban a partra vihetem.

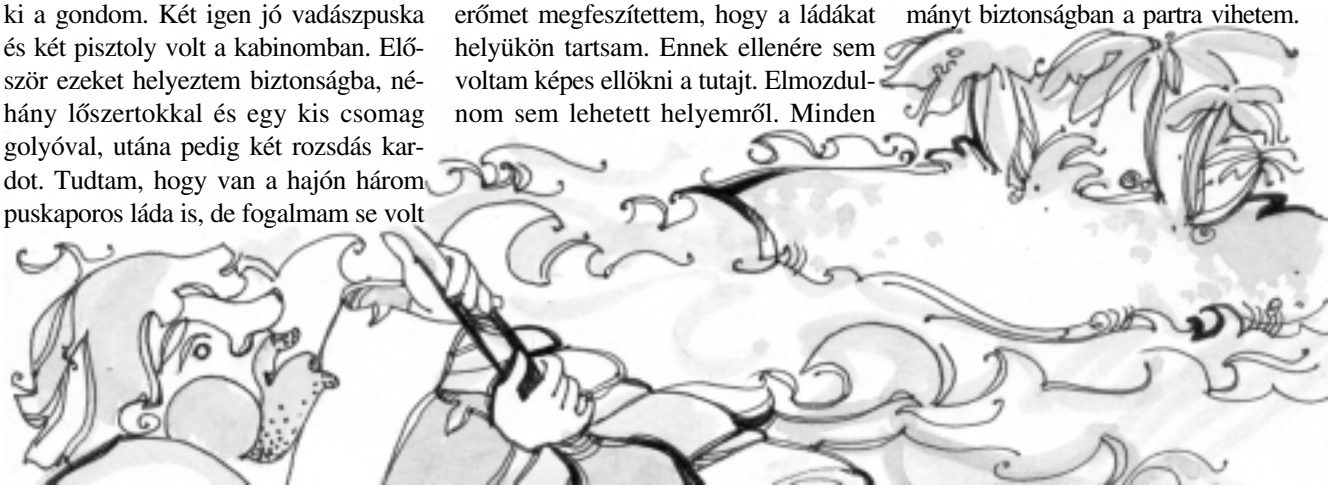

Számítógép-suli 49.

A MICROSOFT EXCEL

A Excel munkalapon végzett műveletek milyenségétől függően változik az egérkurzor alakja (1.ábra).

	A munkalapon mozogva, cella-, vagy cellacsoport kijelölésekor
	Az ikonok, a gördítősávok, nyomógombok használatakor, cellatartalom áthelyezésekor
	Cellatartalom másolásakor
	Az automatikus kitöltés jele (az aktív cella jobb alsó sarkára mutatva)r
	Cellatartalom másolásakor
	A szerkesztőlécen bejegyzéskor
	A Függvény Varázsló használatakor területkijelöléskor
	Oszlopszélesség módosításakor
	Sormagasság állításakor
	Ablakok, diagramterület módodításakor, rajz objektumok változtatásakor

1.ábra

A munkalapokról

Az Excelben minden Excel fájlt munkafüzetnek neveznek. Egy munkafüzet akár több munkalapból is áll(hat), s ezek a munkalapok különböző típusúak lehetnek (adatbevitelre és számolásra alkalmas munkalap, diagramlap stb.). Az aktív munkalap neve félkövér betűvel van kiírva a lap alján található lapfülön (2.ábra).

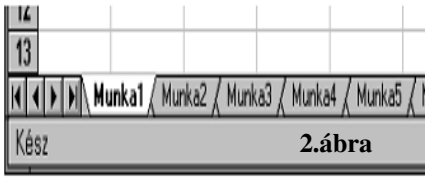

2.ábra

A **Munka1** elnevezést természetesen megváltoztathatjuk úgy, hogy a fülre kétszer rákattintunk, ekkor kijelöli a régi nevet, amelyet át lehet nevezni.

Az egyes munkalapok közül a képernyő alsó részén található lapfülekre kattintva választhatunk. Alapbeállítás szerint egyszerre 3 munkalapot kapunk, de ezek száma igényeink szerint beállítható.

Adatbevitel

Bármely táblázat – így az Excel táblázat is – sorokból és oszlopokból áll. Egy sor és egy oszlop találkozásánál egy „cella” található. A táblázatok készítése az adatok bevitelével történik. A kijelölt cellába az adatot úgy visszük be, hogy begépeljük vagy bemásoljuk. Beíráskor a bevitt karakter megjelenik a Szerkesztőlécen is (3.ábra).

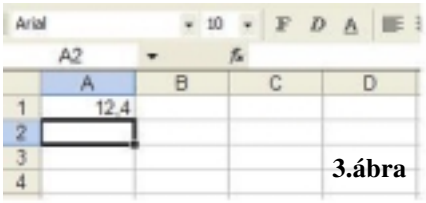

3.ábra

Ahhoz, hogy az adatainkat el tudjuk helyezni a táblázatban, meg kell tanulni, hogyan lehet kijelölni a cellákat, a sor(oka)t és az oszlopo(ka)t.

Cellakijelölés:

• Valamely cellát úgy jelölhetünk ki, hogy az egérkurzorral egyszerűen rákattintunk.

• A kívánt cellára ugorhatunk úgy is, hogy a szerkesztőléc első mezőjébe beírjuk a cella jelét. A cellát az oszlop betűjével és a sor számával jelöljük (pl. **C28**) [van másik jelölési mód is, de erről majd a későbbiekben lesz szó].

Cellacsoportok kijelölésére is több lehetőség kínálkozik:

Sor kijelölése: kattintsunk a sor azonosítójára (a bal oldali szürke számra) (4.ábra).

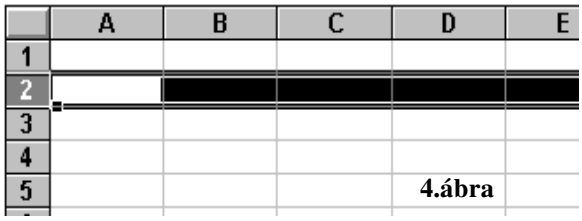

4.ábra

5.ábra

Oszlop kijelölése: kattintsunk az oszlopot azonosító betűre (5.ábra).

Összefüggő cellacsoport kijelölése: az egérkurzort – lenyomott bal oldali gomb mellett – húzzuk el a kijelölni kívánt terület fölött (a bal felső cellától a jobb alsó celláig. Kijelölni mindig csak téglalap alakú cellacsoportokat lehet) (6.ábra). Cellacsoport kijelölhető a szerkesztőlécre való beírással is. Ilyenkor a tartományt a bal felső és a jobb alsó cellával jelöljük, közé pedig kettőspontot teszünk. Például: **B2:C5**

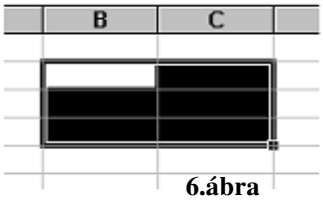

6.ábra

Nem szomszédos cellák kijelölése: az egérhúzások, illetve kattintások közben nyomjuk le a billentyűzet **Ctrl** gombját. A szerkesztőlécen: a cellatartományokat pontosvesszővel kell elválasztani. Például: **B2:C3;B5:B7;D6:E6**.

Egész munkalap kijelölése: Kattintsunk a sorokat jelölő szürke számoszlop és az oszlopokat kijelölő szürke betűsor találkozásánál lévő szürke, mindent kijelölő négyszögre.

Több munkalap kijelölése: Az első kijelölendő munkalap legyen az aktív munkalap, majd a **Shift** gomb lenyomása után kattintsunk a kijelölendő utolsó lapfülre. A nem egymás melletti munkalapokat a **Ctrl** gomb használata mellett tudjuk kijelölni.

Pallay Dezső

Feladat

Ki a zeneszerzője az *Álarcos-bál* című operának?

Tudjátok, hogy ez a 14. Irka-karácsony?

Orosz Ildikó köszönti a gyerekeket

Béla atya meggyújtja az adventi koszorú negyedik gyertyáját

De szép ez a karácsonyi történet!

Éva néni és a muzsalyi „bölcsőkés” lányok

Karácsonyi dalt tanulni jó!

Kati néni új versét olvassa fel

Timiék sok tapsot kaptak

De jó, hogy ilyen sokan eljöttetek!

Fesd ki!

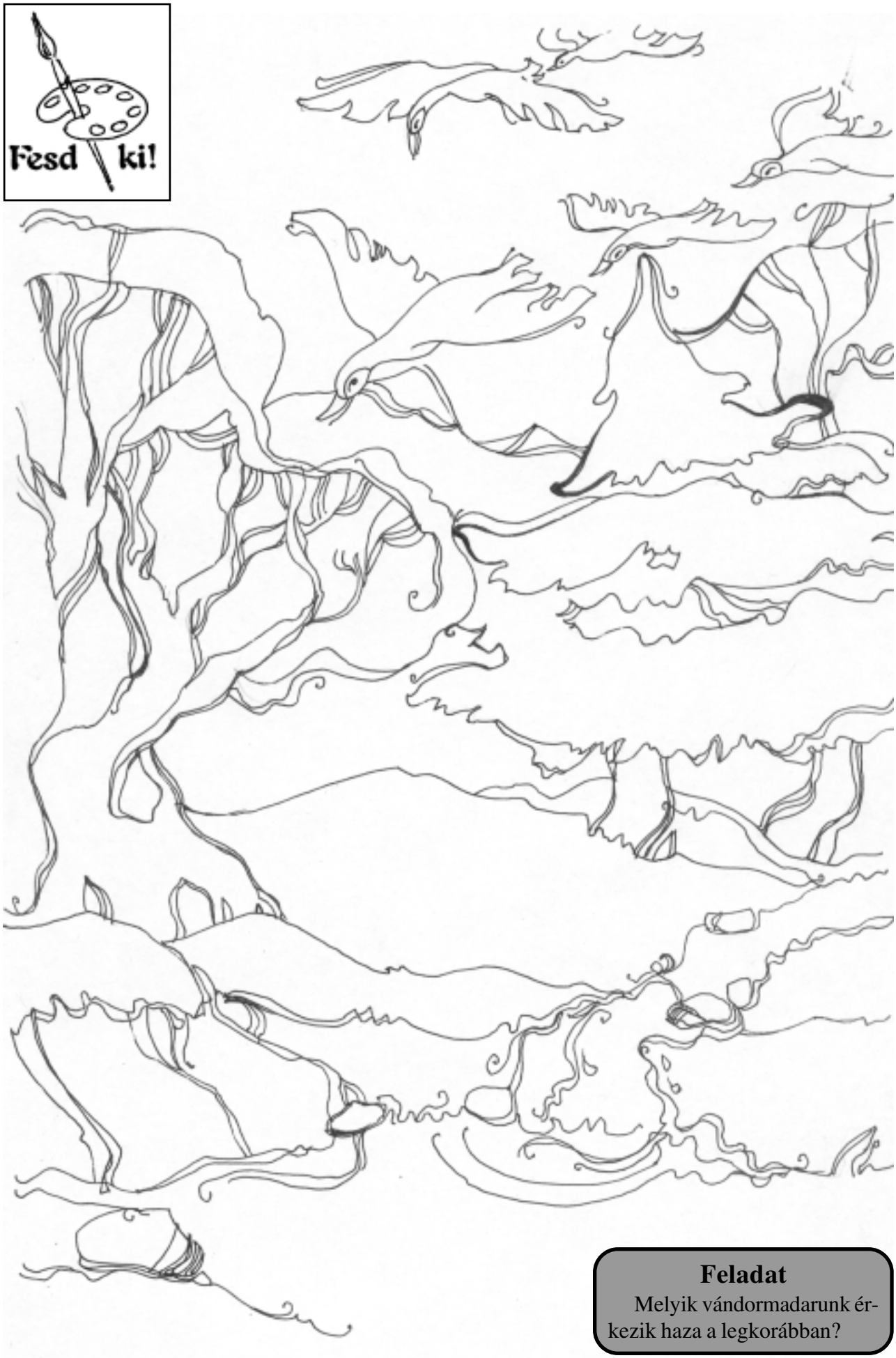

Feladat

Melyik vándormadarunk érkezik haza a legkorábban?

Szivacsok

A vándorsejt mindent tud

A szivacsot át lehet törni szitán. Ilyenkor a szüredéket felfogó edény fenekén csupán egymástól elkülönült sejtek láthatók. A vándorsejtek ekkor megindulnak egymás keresésére, összetömörülnek, s rövidesen megint ott van előttünk a szivacs vándorsejtekből átalakult fedő és ostoros sejtjeivel.

Az édesvízi állatok ősszel nehéz helyzetbe kerülnek, így az édesvízi szivacsok is. A tél hidegét nem bírják el. A vándorsejtek ilyenkor kis csomókba szoktak összegyülekezni, s kettős tokkal veszik magukat körül. A két tok között levegőt halmoznak fel, s így egy kis termoszba csomagolják magukat. (Ismeretes, hogy a termosz, a hőpalack azért tartja a hőmérsékletet oly soká, mert kettős fala közt levegő van, ami kiváló hőszigetelő.) Amikor a szivacs többi sejtje télen elpusztul, ezek a kis hőpalackos sejtcsomók, az úgynevezett „gyöngysarjak" vagy „veszteglő csírák" szétszóródva áttelelnek, s tavasszal osztódva létrehozzák az új állatot. Ez a szivacsok ivartalan szaporodása.

De a szivacsok ivarosan is tudnak szaporodni. Megint csak a vándorsejtek azok, melyek részben helyben maradó nőstény csírasejtekké alakulnak, részben mozgékony, ostoros sejtekké, amelyek elhagyják az állatot, kirajzanak, s ha szerencséjük van, bekerülnek egy másik szivacs testébe. Itt a galléros ostoros sejtek valamelyike felveszi magába a kívülről érkezett hím csírasejtet, azután átalakul vándorsejtté, s elszállítja a jövevényt az egyik petesejthez. E hosszú viszontagság után a két csírasejt egyesül és fejlődésnek indul, azaz osztódik. Ha egysejtűekről lenne szó, két új egyed keletkezne, azokból ismét kettő-kettő, s így tovább. Itt azonban soksejtű állattal van dolgunk. Az osztódással létrejött új sejtek egy kupacban maradnak, s ez a kupac először olyan, mint a szeder. Ezért hívják szedercsírának (tudományos neve: morula). Mindegyik sejt szorongatja, taszigálja a másikat, s ennek eredményeképpen végül mind ott szorong a felszínen, azok pedig, amelyek nem juthattak a felszínre, elfolyósodnak, s így labda, gömb keletkezik. E sejtlabda belül üres, mint a hólyag. Ezért hívják hólyagcsírának (blastula). A labda végül betüremkedik, s olyan lesz, mint egy lyukas labda, amit begyűrtek. De a tudósok szeretik a költői hasonlatokat, s ezért ezt a lyukas labdát elnevezték serlegnek, pontosabban serlegcsírának vagy bélcsírának (gastrula). A serlegnek két fala van. Ürege az ősbél, torkolata az ősszáj. Azért ős, mert lényegében minden soksejtű állat fejlődése így kezdődik. Az emberé is.

Amikor a szivacsifjú fejlődése idáig elér, önállósítja magát. Kívül vannak a fedősejtjei, belül az ostorosok. A belső réteg ismét kifordul, s így egy olyan labda keletkezik, amelynek az egyik felét ostoros sejtek alkotják. Ez a parányi szivacsivadék a lárva. Számos társával egyetemben kiúszik az öreg szivacsból, s elúszik a tengerbe, majd valahol ősszájával lefelé megtelepszik, befordítja ostorait a belsejébe, a fenekén nyílás támad, a likacssejtek megnyílnak, az ostorok buzgón hajtják a vizet, s íme itt a kis szivacs.

Láttuk, hogy ugyanabban az állatban keletkeztek petesejtek és hím csírasejtek, így hát a szivacs hím is, nőstény is. Csúf szakkifejezéssel élve: hímnős. Már a régi görögök is költészetükben kitaláltak egy olyan mondabeli alakot, aki férfi is, nő is volt egy személyben. Hermaphroditusnak hívták. Ezért hívják tudományos nyelven a hímnőst hermafroditának.

Mi a szivacs jelentősége?

A mosdószivacs használatának fokozatosan véget vet a műanyag szivacs. A szivacs igen fontos maradt ugyanakkor a tudomány szempontjából. Láttuk, hogy szervezete mennyire egyszerű, s milyen közel áll az ostoros egysejtűhöz meg az amőbához. Galléros ostorossejtek nemcsak a szivacsokban fordulnak elő, hanem létezik ilyen egysejtűek valóságos telepe is. Így az önálló életű ostoros egysejtűektől a telepet alkotókon át összefüggő lánc vezet a szivacsig, e nagyon egyszerű soksejtűig. Feltehető, hogy ez a lánc az állatvilág fejlődésének ősi útját jelzi. S erre mutat az a tény is, hogy a szivacsok nyomai már jó 500 millió évvel ezelőtti kőzetekben fennmaradtak. A szivacsivadék fejlődésének menete is hasonlít a fejlett soksejtűek életének legelső időszakára. Az egyed életének kezdetét persze nem születésétől, hanem a pete osztódásától számítjuk.

De nemcsak az ember szempontjából van a szivacsnak jelentősége. Vannak szivacsok, a fúrószivacsok, amelyek sajátos módon képesek rá, hogy feloldják a mészkövet, amire telepedtek. Hatásukra a mészkő csupa üreggé válik, s maga a mész belekerül a tenger vizébe. De azt már tudjuk, hogy ez a mészkő nagyrészt állatok vázaiból áll, melyek az állatkák halála után leülepedtek a fenékre. A fúrószivacsok ennek a mésznek jelentős részét visszajuttatják a tenger vizébe, onnan ismét vázas állatok veszik azt magukba, s ezek elhaltával megint a fenékre kerül a mész. Ha a szivacsok nem oldanák ismét a mész egy részét, mész híján lehetetlenné válna a mészvázas állatok élete. A szivacsok a vízbe juttatják a meszet, a mészvázas állatkák meg kivonják belőle. Egyike ez a természetben oly gyakori körforgásoknak.

Illár Lénárd
(Folytatjuk)

Történetek Mátyás királyról

Mátyás királlyá választása

Mátyás király szegény családból származott, s ha tán nemes is volt, csak bocskoros, s így lett belőle ostoros szolga. Orra nagysága vagy tán egyéb ok miatt ingerkedtek vele a parasztok, de Mátyás is visszavágott a gúnyolódóknak. Egyszer gazdája kiküldte szántani. Délfelé járt már az idő, amikor a másik szolga is kiment a mezőre. Ez csak félvállról beszélt Mátyáshoz, ő meg mit sem törődve a beszéddel, dolgához látott.

– Tudod-e, mi az újság? Az urak Budán összegyűlve királyt akarnak választani. Neked jó nagy orrod van! Nem szagolod ki, ki lesz a nép ura?

A szolga gúnyos szavaira Mátyás ekként válaszolt:

– Az új királyt ma angyalok teszik, az lesz, aki vasasztalról eszik.

Azzal az ekéjét megfordította, s ebédjét a szántóvason költötte el.

Amikor a másik szolga ezt látta, gúnyolódva mondta:

– Te koldus, te lennél a király? No, ha ostorom nyele kizöldül, míg egy fordulót szántok, akkor csakugyan te leszel a király, én meg a bolondod!

Hogy történt, hogy nem, de az ostornyél kizöldült, s íme, jöttek az angyalok, s a koronát Mátyás fejére akarták tenni.

Matyi húzódozott, s az ösztökével még meg is ütötte a koronát, azóta görbe a keresztje, de bizony, csak ő lett a király.

Mátyás király és a vén katona

Hogy történt, hogy nem, Mátyás, az igazságos az országot járta nemes uraival, s ahogy egy dűlőút mentén lovagolnak, szembejön reájuk egy vén parasztember. Ráismert a király nyomban mint egyik régi katonájára, de nem szólt erről a nemes uraknak semmit.

– Tisztesség neked, öreg – köszönt rá a vénemberre lováról a király.

– Asszonyomé a köszönet – felelte a vénember.

– Aztán mit lel, aki keres? – kérdezte a király.

– Hatot.

– S miből áll az élet?

– Kettőből.

– S mit teszel a néggyel?

– Árokba lököm.

– Hát a harminckettő miből áll?

– Az biza csak tizenkettőből.

– Aztán a birkanyíráshoz értesz-e még?

– Hogy értek-e? – nevetett fel a vén paraszt a királyra. – Ha módot ad felséged, megmutatom én!

Nevetett a király is.

– Hát csak tartsd a szád, míg képemet nem látod! – lökte oda a szót hajdani katonájának, s azzal sarkantyút adott a lovának, s tovanyargalt a nemes urak élén.

Ámde a jó urak oldalát erősen fúrta a kíváncsiság, mert ők bizony egy szót sem értettek az egész beszédből. Kérdezni is kezdték a királyt, hogy fejtené meg a furcsa párbeszéd titkát, de őfelsége megrázta a fejét.

– Találjátok ki magatoktól! S aki elsőnek fejti meg, azt megjutalmazom.

De hiába törték a nemes urak a fejüket, nem tudták megfejteni a furcsa beszédet. Így aztán éjszaka, amíg a király aludt a sátrában, a derék urak visszalovagoltak a faluba, s megkeresték a vén parasztot. Kérték, hogy magyarázza meg a furcsa beszélgetés titkát, de az öregember csak rázta a fejét.

– Szót sem szólhatok, míg a király képét nem látom – mondta az uraknak.

– Micsoda képet? – csodálkoztak azok.

– Hát azt, amit az aranypénzre vertek – magyarázta meg nekik az öreg.

Zsebükbe nyúltak hát a nemes urak, s mindegyikük adott a vénembernek egy aranytallért. Nagy pénz volt ám ez akkor! Mikor együtt volt a tíz arany, mert hát ennyien voltak az urak, az öreg magyarázni kezdte.

– Tisztesség a tiszta gúnyámnak szólt, tehát, amikor őfelsége azzal köszönt reám, hogy „tisztesség neked, öreg", nem felelhettem egyebet, mint hogy „asszonyomé a köszönet". mert hát ő tartja rendben a gúnyámat.

– Hát a hat meg a kettő meg a négy? – kíváncsiskodtak az urak.

– Hát az úgy van, lám, hogy hat rézpénz, ez a keresetem. Kettőt ebből az életre költünk, négyet pedig a fiaimnak adok, s az biza olyan, mintha csak az árokba lökném.

– Hát az mit jelentett, hogy a harminckettő csak tizenkettőből áll? – firtatták tovább a nemes urak.

– Ezt már csak egy másik aranyért mondhatom el annak, aki kíváncsi – felelte az öreg.

Összeadtak hát a derék urak újabb tíz aranyat.

– Hát az úgy van, lássák – világosította fel őket az öreg, miután zsebre tette a pénzt –, hogy amikor legényember voltam, és a királyt szolgáltam, harminckét fogam volt. Ma bizony, csak tizenkettő maradt meg belőle. Ha pedig az utolsót is tudni akarják az urak – tette hozzá a végén –, ez bizony újra tíz aranyba kerül.

Morgolódva, de kifizették azt is a nemes urak. Mikor végeztek ezzel, az öregember rájuk nevetett.

– Hát lássák, ez így van. Azt kérdezte a király, hogy értek-e a birkanyíráshoz. Én pedig azt feleltem erre, hogy ha módot ad felséged, megmutatom én! Nahát, őfelsége módot adott, én pedig megmutattam, igaz-e? Harminc aranyat lenyírtam az urakról, nem tagadhatják. Adjon Isten mindannyiuknak erőt, egészséget!

Szép Ernő

Mátyás napja

… Bizony az ideig nem volt még olyan fejedelme a magyaroknak, akit a nép úgy szeretett volna, mint Mátyás királyt. Mert Mátyást a nép úgy szerette, mint galamb a tiszta búzát. Ez az édes szeretet irányozta annak a derék budai vargának a lépéseit is, aki egy reggel elindult a királyi palotába, s egyenesen fel akart menni a királyhoz.

– Mit akarnál, jóember, a királytól? – kérdezi a katona, aki őrt állott a kapuban.

– Mátyás napja vagyon, vitéz uram – azt mondja a varga –, csak azért jöttem, hogy megköszöntsem őfelségét mint atyámfiát, mivelhogy magamat is Király Mátyásnak hívnak.

Elnevette magát a katona:

– Vagyon ám valamennyi különbség Király Mátyás meg Mátyás király közt, éppen annyi, amennyi egy varga meg egy király közt vagyon.

Vissza kellett ballagni a palota kapujából a vargának, de mikor Mátyás királynak a fülébe jutott a dolog, mindjárt rendeltetett Király Mátyásnál egy pár sárga csizmát.

Hogyan ajándékozott Mátyás király

Egy szegény ember talált egy nagyon nagy tököt. Elvitte Mátyás királynak, odaadta ajándékba. Mátyás király meg pénzt adott a szegény embernek, annyi pénzt, hogy két ökröt vehetett rajta. Így aztán négy ökörrel szánthatott, mert azelőtt is volt két ökre.

A szomszédja gazdag ember volt, kérdezte, hogy hol vette azt a két ökröt? A szegény ember elmondta, hogy így meg így, talált egy nagy tököt, aztán Mátyás királynak adta ajándékba.

– Na, jól van, majd viszek én is valamit.

Volt neki egy szép csikója, odaadta Mátyás királynak ajándékba. Nézi Mátyás király a szép csikót, egyszerre azt mondja:

– Ez már csakugyan szép csikó, ilyet még magam sem láttam!

Odavezeti a gazdag embert a tökhöz, hogy hát ő látott-e már ilyen nagy tököt?

– Na, már ilyent még magam sem láttam!

– Na, legyen a magáé a csikóért!

Mert Mátyás király tudta, hogy a gazdag ember nincs rászorulva a pénzre. Azt a tököt adta neki, amelyiket a szegény embertől kapta. Ilyen igazságos volt.

Miért?

Miért érzünk gombócot a torkunkban?

Ha valaki nagyon fél, izgatott vagy szomorú, néha olyan érzése támad, mintha egy gombóc akadt volna meg a torkában. Pedig nem is evett semmit! Ilyenkor az izgalomtól megfeszülnek a torokban levő izmok, amelyeket nyeléshez használunk. Már magát a feszülést is lehet érezni, néha még fáj is, mint egy enyhe torokfájás, de a megfeszült izmok duzzadtabbak, és kicsit összeszűkítik a torkot, ez okozza a gombócérzést. Ha megnyugszunk, elmúlik.

Tudod-e, hogy

a) a Nap Földünktől 150 millió kilométernyire van?

b) a nagy távolság zsugorította olyan kicsire, amilyennek látjuk?

c) a Nap belsejében egymillió-háromszázezer Föld férne el?

d) a Napról nézve a Földet olyannak látnánk, mint 12 m távolságból egy gombostűt?

Kukta Peti, Kukta Panni

Nem csak lányoknak!

Kókuszos szív

Hozzávalók: 15 dkg liszt, 10 dkg cukor, 12 dkg vaj, 1 tojás, 15 dkg kókuszreszelék, 6 evőkanál citromlé

Összekeverjük a vajat, a cukrot és a tojást. Ezután belerakjuk a kókuszreszeléket és a lisztet. A tésztát alaposan összegyúrjuk és kinyújtjuk. A tésztát szív alakú formával kiszaggatjuk, majd kivajazott tepsiben kisütjük. Ha a szívek megsültek, összekeverjük a porcukrot a citromlével, és a szíveket bevonjuk ezzel a mázzal. Végül meghintjük a tetejüket kókuszreszelékkel.

Jeles évfordulók Magyarország történetéből

Március 3.

A János vitéz megjelenése

1845. március 3-án jelent meg először nyomtatásban Petőfi Sándor elbeszélő költeménye, a *János vitéz.* A kézirat tanúsága szerint Petőfi 1844. november–decemberben írta a meseeposzt, de megjelentetése csak pár hónappal később történt.

A *Tüzesen süt le a nyári nap sugára / Az ég tetejéről a juhász bojtárra…* kezdősorokat talán nincs is magyar ember, aki ne ismerné, és természetesen igaz ez az egész költeményre. Már az óvodások is ismerik Iluska és Jancsi szerelmének történetét, a sok kalandot, míg Kukorica Jancsiból János vitéz lesz… Ez az elbeszélő költemény nemzeti kultúránk része.

A *János vitéz* hozta meg Petőfi számára az igazi országos népszerűséget és elismertséget, a mai olvasónak pedig újra és újra a gyönyörűséget, amikor a művet olvassa.

Egy kis zászlótörténet

A honfoglaló Árpád fejedelem vörös színű zászlóval lovagolt serege élén, a zászlón jelvényükkel, a turulmadárral.

A hadra kelt seregek háború idején véres kardot vagy vörös zászlót hordoztak körbe az országban.

Az Árpád-kortól a mohácsi vészig (kb. 1526-ig) vörös-fehér sávos volt a zászlónk és a vörös alapon fehér kettős kereszt.

Az Anjou-házbeli királyok átvették a hagyományokat, a családi színeket, de a saját kék liliomjukat is hozzátették.

Mátyás király – a Hunyadi-címeren, a gyűrűt tartó hollón kívül – a meghódított országok címereit is rárakatta a zászlókra. (Természetesen a kettős fehér színű kereszt mellé.)

A háromszínű (piros-fehér-zöld) zászló először egy 1557-es rajzon tűnik fel. Ettől kezdve egyre gyakrabban látható ez a színkombináció.

II. Rákóczi Ferenc vörös hadizászló alatt harcolt seregeivel a labancok ellen, de találunk 3 színűt is.

1848. március 15-e után a nemzeti függetlenségért vívott forradalom zászlaja a piros-fehér-zöld lett.

Végül az 1949-es alkotmány foglalta írásba nemzeti zászlónk színeit.

Iskolai feleletek

CSILLAGÁSZAT

A legismertebb holdkóros Neil Armstrong volt.

BIOLÓGIA

A bálna nem hal. Süket szegény.

A rák ollós víziállat, és rendszerint bele szoktak halni.

A ló patás állat és Patagóniából ered.

POLITIKA

A legismertebb kommunista Vologya Uljanov volt, aki Leninnek képzelte magát.

A zsidók és a palesztinok megkötötték a békét, a nyavalyásnak azonban sikerült megszöknie.

ZENETÖRTÉNELEM

Paganini már ötéves korában fuvolán hegedült.

TÖRTÉNELEM

A forradalom hírére XVI. Lajos fejét vesztette.

Az Istvánnal viszálykodó Koppány belső széthúzás miatt négy részre szakadt.

A háború után Nyilas Misi elnyerte méltó büntetését.

A hétéves háború kisebb-nagyobb megszakításokkal harminc évig tartott.

Iván orosz cárról később derült ki, hogy rettegett.

A nemzet nyelvében él

A mi nyelvünk

(Részlet)

A nemzet nyelvében él. (…)

Erre szeretném különösen felhívni a figyelmet: hogy aki hibásan beszél, az hibásan gondolkodik is. A nyelv tele van kész képletekkel, amelyek amúgy is befolyásolják, gyakran meghamisítják, még gyakrabban helyettesítik az önálló gondolkodást, s ha most ezeket a kész képleteket is hibásan használjuk, duplán eltorzítjuk a gondolatot. Egy bizonyos automatizmusa is van a nyelvnek, amely éppoly észrevétlenül működik – a tudat teljes kikapcsolásával –, mint az egyensúlyérzék; emez járásunkat, testtartásunkat szabályozza, amaz gondolkodásunkat. Ha az ember fülében működő egyensúlyérzék valamilyen oknál fogva megromlik, az ember tántorogni kezd s elesik; ha nyelvi érzéke satnyul el, akkor gondolatai kezdenek el bicegni, sántítani, botladozni, s végül hasra vágódnak. Mert ne felejtsük el, hogy fogalmakban gondolkodunk, s hogy ezeknek egyetlen megjelenési formája számunkra a szó, a mondat, a jel. Minél több szavunk van, minél hajlékonyabb a szófűzésünk, árnyalatosabb a mondatunk, annál pontosabban gondolkodunk, annál eredményesebben küzdhetünk a létért, azaz kenyerünkért és eszméinkért.

Déry Tibor

Postabontás

Szerkeszti:
Kovács Erika

Leveleitekből

Idén is rengeteg újévi jókívánságot küldtetek nekünk, állandó levelezőinktől sok meleg szót, kedvességet kaptunk. Köszönjük szépen. Az Irka szerkesztősége nevében én is hasonló jókat kívánok mindenkinek, aki érdeklődéssel, szeretettel, jókedvvel és örömmel forgatja az Irka lapjait. Olvassátok ezután is, írjatok nekünk minél több levelet, és jó megfejtések özönével árasszátok el szerkesztőségünket!

Kovács Erika, a levelezési rovat vezetője

Samók Bianka
Nagypalád, 6. osztály

Darcsi Norbert
Fornos, 4. osztály

A 2007/3. szám megfejtései

17. oldal: Kodály Zoltán születésének 125., halálának 40. évfordulója kapcsán emlékeztünk a kiváló zeneszerzőre, népzenekutatóra, zenepedagógusra.

20. oldal: A madarakat azért gyűrűzik, hogy a madarak életét tanulmányozó tudósok (ornitológusok) nyomom követhessék útjukat.

22. oldal: A Nap Földünktől 150 millió kilométernyire van.

23. oldal: Novemberben a mi vidékünkön kb. 6 órakor kel fel a Nap.

29. oldal: Mi hiányzik? A keresett hárombetűs szó a „tor”.

Játék a betűkkel: szüretelés, diórázás.

Betűrejtvény: Jenő, nőjek.

Szóegyenletek: karima, csőrepedés.

Tanévkezdő vicc: Igen, már kétszer beleült a padtársa rágógumijába.

Nyerteseink: Tóth Enikő (Szalóka), Molnár Henrietta (Rafajnaújfalu), Ködöböc Ferenc(Som), Szabó Eszter, Balogh Krisztina, Ferenc Beáta, Pátyánik Kamilla, Remecki Szilvia, Verbócki Ervin, Fábián Anita (Rát).

Ki ír neki?

Levelezni szeretne

Szarka Renáta (Beregszászi járás, 90254 Halábor, Rövid u. 44.) 14 éves. Szeret táncolni, zenét hallgatni, zongorázni. 14-15 éves lányok és fiúk leveleit várja. Előre is köszöni mindenkinek, aki ír neki.

Sándor Erzsébet (Ungvári járás, 89463 Nagydobrony, Micsurin u. 3.) 9 éves. 4. osztályos tanuló. Szeret rajzolni, tanulni. Kedvenc évszaka a tél. Gyűjti a szalvétákat. Korban hozzáillő lányok és fiúk leveleit várja.

Dancs Julianna (Ungvári járás, 89463 Nagydobrony, Béke u. 54.) 9 éves. Szeret görkorcsolyázni és kerékpározni. Szalvétát és matricát gyűjt. Korban hozzáillő lányok, fiúk leveleit várja.

Váradi Réka (Beregszászi járás, 90223 Kaszony, Csikóskert u. 19.) 12 éves, matricát és szalvétát gyűjt. Szereti az állatokat és a plüssmacikat, szereti a zenét.

Óvjuk meg a tengereket, folyókat, tavakat és patakokat!

Gondolatok a vízről

Évről évre több ember él a Földön, ugyanakkor a rendelkezésre álló vízmennyiség változatlan. A vizet mindnyájan ugyanazokból a föld alatti forrásokból, ugyanazokból a folyókból, patakokból kapjuk.

Ha elképzeled, hogy egy napig víz nélkül kellene lenned, rájössz, milyen értékes is a víz. De egy kis odafigyeléssel takarékoskodhatunk is vele.

Tudod-e, hogy tőled is függenek a tengerek, a folyók, a tavak, a patakok? Bárhol élsz, cselekedeteid kihatnak arra, hogy mi történik ezekkel – és hogy mi történik a víztől függő állatokkal.

Gondold végig, hányféle módon használták az emberek a tengereket és a folyókat az élelem megszerzésére, szállításra, szemételhelyezésre, energia előállítására vagy vízi sportokra. A tengerek olyan hatalmasnak, a víztartalékok olyan bőségesnek tűntek, hogy nem vigyáztunk rájuk. Itt az idő, hogy változtassunk gondolkodásunkon, cselekedeteinken. Most kell helyrehozni a kárt, amit okoztunk.

Szerencsére, mindannyian segíthetünk megvédeni a tengereket, folyókat, tavakat és patakokat.

Tudod-e?

Még egy piciny szivárgás is rengeteg vizet pazarolhat. Például a cseszét 10 perc alatt megtöltő csepegő vízcsap évente 14 000 liter vizet csorgat el

Hogy mennyi ez? Naponta 65 pohár vizet kellene meginnod egy éven át, hogy ennyi vízhez hozzájuss!

Amerika-szerte a WC-tartály egy év alatt 100 000 liter vizet képes elpocsékolni. Mintha naponta 3 kád vízben fürdenénk!

Évente 90 000 liter vizet takaríthatsz meg, ha mindig elzárod a vízcsapot.

Képzeld el, hogy valahányszor csak fogat akarsz mosni, a vizet vagy szivattyúzni kellene, vagy vödörben felhúzni a kútból, akárcsak a régi szép időkben. Ma sokkal könnyebb az életünk. Csak elfordítjuk a vízcsapot… hipp… és már jön is a víz! Tulajdonképpen olyan könnyű vízhez jutni, sok-sok litert eresztünk le a lefolyón gondolkodás nélkül!

Mi a teendő?

* Fogmosás közben: Nedvesítsd meg a fogkefédet, azután zárd el a csapot… és nyisd ki újra, ha öblíteni akarsz. Minden esetben 40 liter vizet takaríthatsz meg. Ennyiben meg lehetne fürdetni a kutyát.

* Mosogatáskor: Ha megtöltöd a mosogatót vízzel, és úgy öblítesz, nem pedig folyó vízzel, akkor alkalmanként 115 liter vizet takarítasz meg. Ez elég egy ötperces zuhanyozáshoz.

* Ha fürdeni megyünk: Előbb tedd be a dugót, utána nyisd meg a csapot, így nem folyik el a víz.

* Ha szomjas vagy: Ha a hideg vizet szereted, miért nem teszel egy üveggel a hűtőszekrénybe, ahelyett, hogy kiengeded a vizet? Így is hideg vízhez jutnál, és nem is pazarolnál.

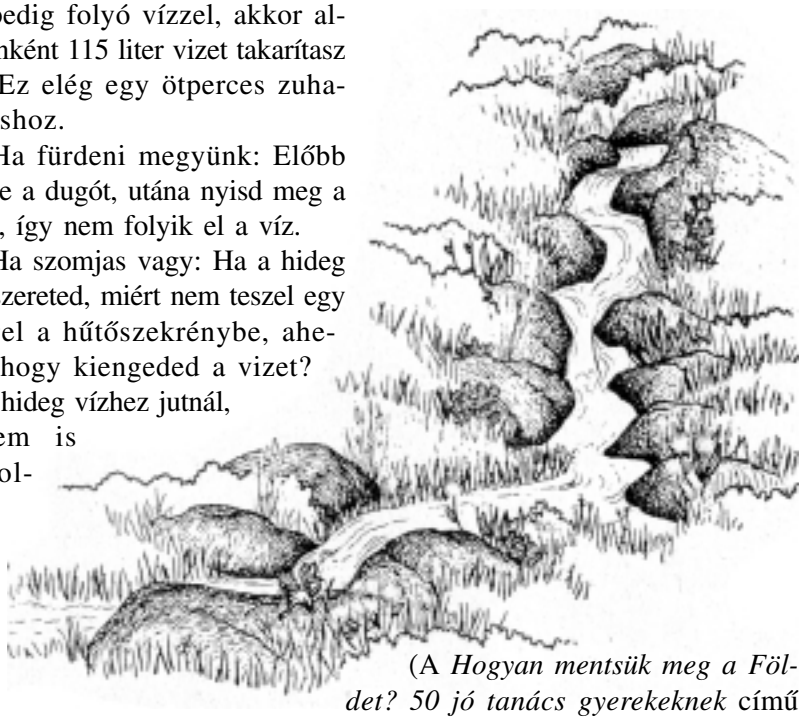

(A *Hogyan mentsük meg a Földet? 50 jó tanács gyerekeknek* című könyv alapján)

Repül a..., repül a...

Nagyon régi játék, egyszerű, de sok vidámságra ad alkalmat.

A játék elején kiválasztunk egy játékvezetőt, a többiek felsorakoznak vele szemben. A játékvezető a kezét a magasba emelve elkiáltja magát: *„Repül a..., repül a... galamb!”* Erre a játékosok magasba lendítik a kezüket.

Ha viszont a játékvezető olyan élőlényt, tárgyat nevez meg, ami nem repül, a játékosoknak nem szabad felemelni a kezüket. Aki eltéveszti, zálogot ad.

A játékvezető ügyességén, talpraesettségén múlik a jó hangulat.

Körbe nóta

A játékvezető a helyükön ülő játékosok előtt áll, elkezd egy nótát, s a többiek is átveszik az éneklést. A dal végén, az utolsó szótag elhangzása után a játékvezető valakire rámutat, mire mindnyájan kiáltják: Halljuk!

Akire rámutattak, nyomban új dalba kezd, amit szintén mindenki átvesz.

Így folyik kifogyhatatlanul a nótázás.

Szárnyas mese

Ez a játék az előző érdekesebb változata.

Kezdjünk el mesélni egy történetet, amelybe itt-ott beleszőjük egy-egy repülő állat nevét (madár, légy, szúnyog), s természetesen olyanokét is, amelyek nem tudnak repülni. Valahányszor elhangzik egy repülő állat neve, a játékosoknak felemelt kézzel „repülniük” kell. Aki elmulasztja, az zálogot ad.

Mindent a szemnek

A bal oldalon látható ábrák közül kettő nem szerepel a jobb oldalon. Melyik két rajz hiányzik, illetve melyik kettő az új?

Népi találós kérdés

Egy asszonynak volt négy fia. Mindegyik fiának volt egy húga. Az asszony megírta a végrendeletében, hogy a 30 000 tallérját úgy osszák el a gyerekei között, hogy mindegyik azonos összeget kapjon. Hány tallér jutott egy-egy gyereknek?

Megkeverve

Az alábbi, kissé zavarosan megadott betűcsoportok egy-egy magyarországi megyeszékhely nevét rejtik. Melyek ezek?

OOZLNKS, OÁKMMOR, AEOZSBTMLHY, GREE, KÁZDRESSZ, EEBCDREN, EEZGDS

Magyar városok

Magyar városok nevét állíthatjátok össze az itt látható hat házsor üres négyzeteibe. A városok nevét szótagokra bontottuk és a felhőkbe írtuk. A kapus házikók betűit összekötve a vastag vonal nyomán egy régi magyar város nevét olvashatjátok el.

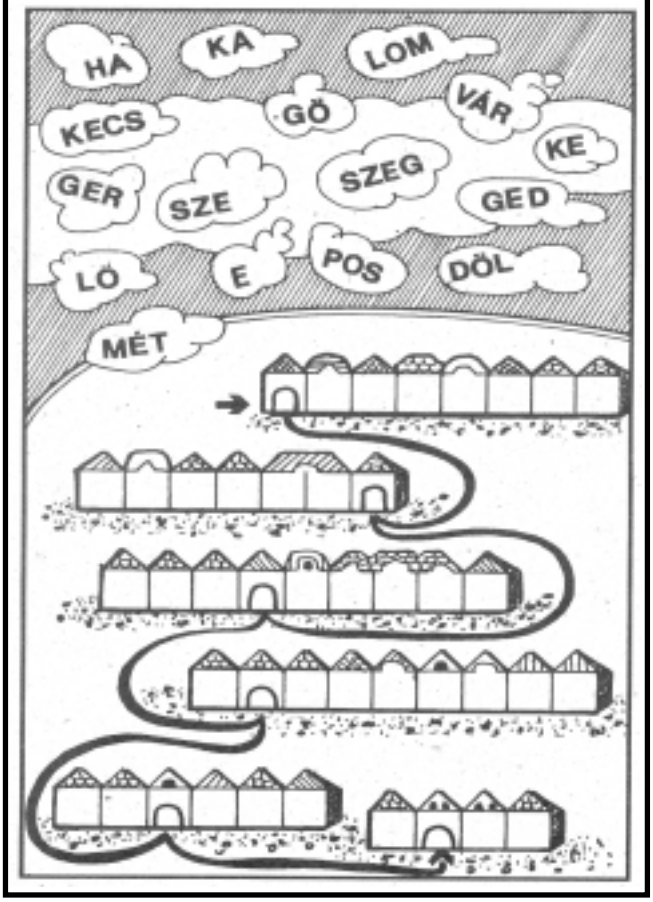

Hópelyhek

A felső ábrán látható rajzok közül kettő nem szerepel az alul lévő tizennyolc rajz között.

Melyik két hópehelyről van szó?

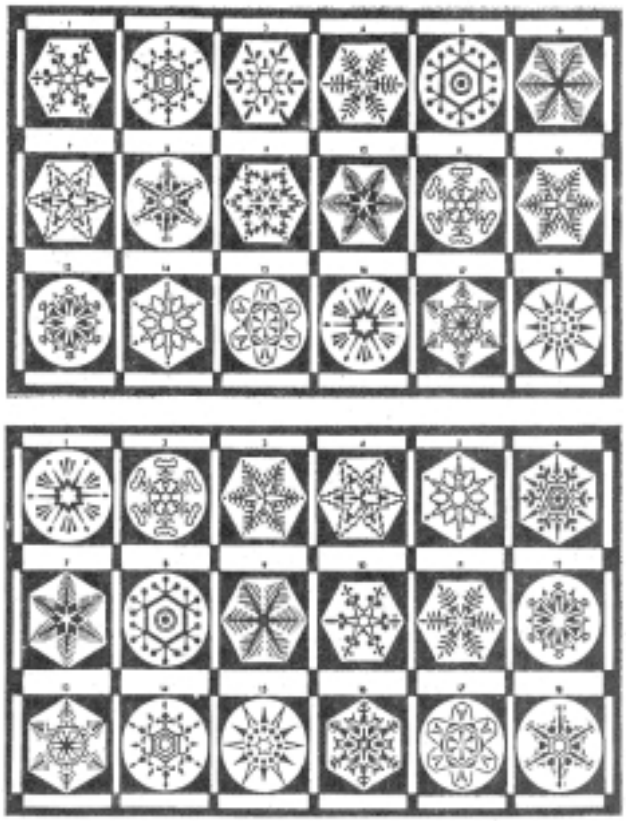

Beküldési határidő: 2008. március 30.

Tündérujjak

Mackótáska

Anyagszükséglet: filc vagy textilanyag, olló, tű, cérna

Elkészítése: Ezt a sablont vágd ki, és kétszer másold a szövet- vagy filcanyagra! Ha azokat is kivágtad, varrd össze az A és B pont között!

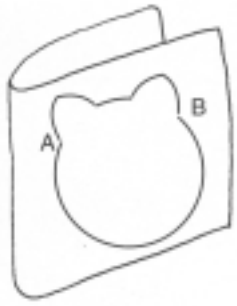

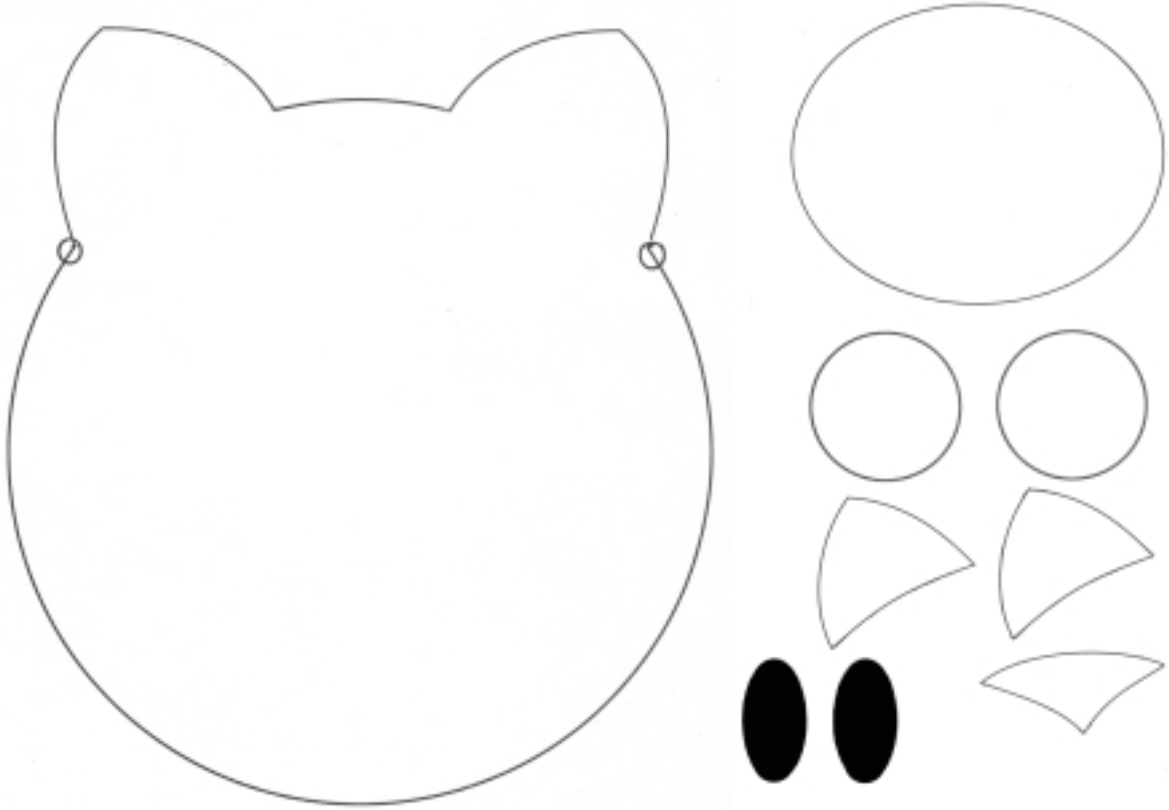

DÖNGICSÉLŐ
ÓVODÁSOK MELLÉKLETE · SZERKESZTI GABÓDA ÉVA

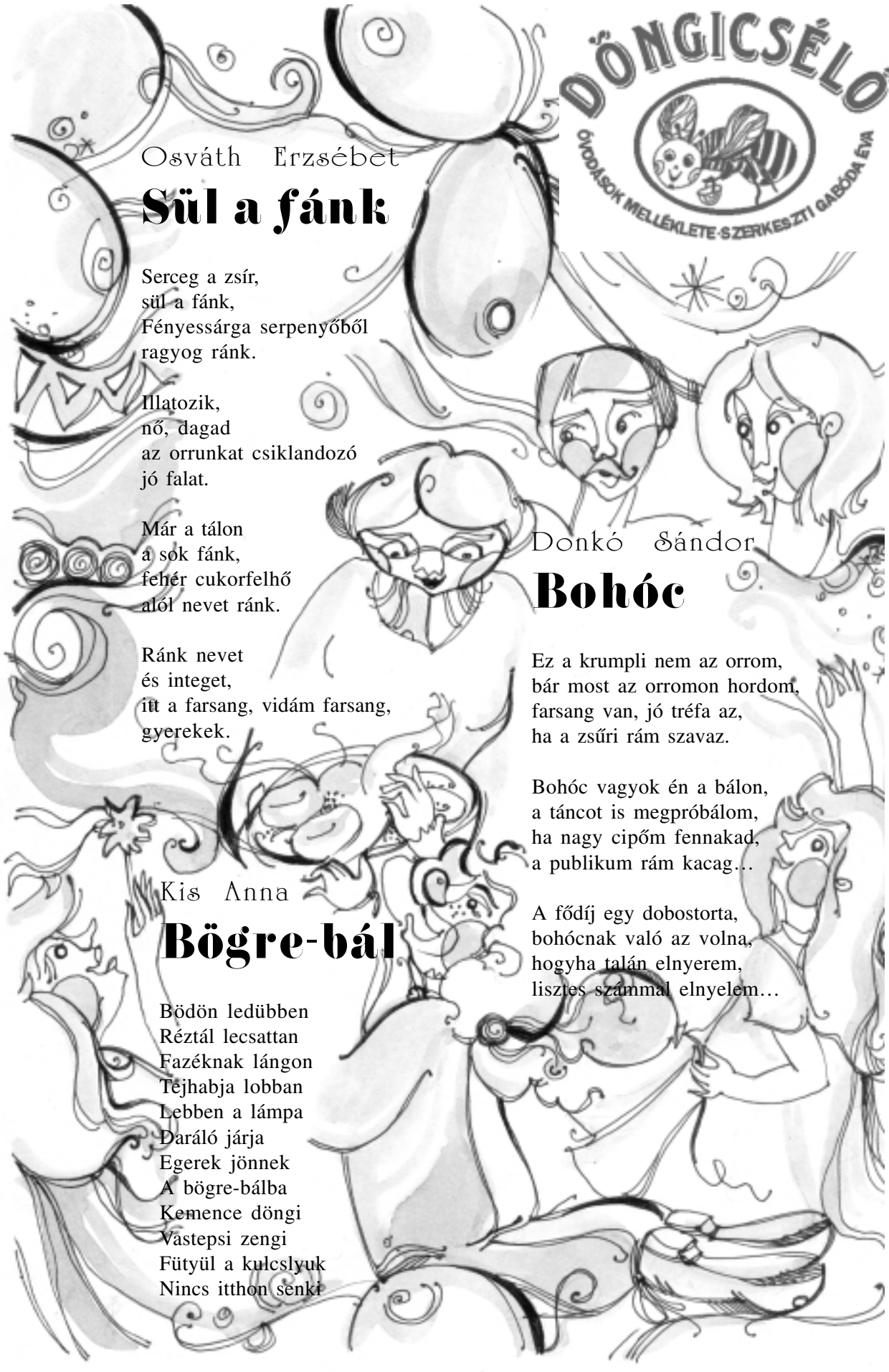

Osváth Erzsébet

Sül a fánk

Serceg a zsír,
sül a fánk,
Fényessárga serpenyőből
ragyog ránk.

Illatozik,
nő, dagad
az orrunkat csiklandozó
jó falat.

Már a tálon
a sok fánk,
fehér cukorfelhő
alól nevet ránk.

Ránk nevet
és integet,
itt a farsang, vidám farsang,
gyerekek.

Donkó Sándor

Bohóc

Ez a krumpli nem az orrom,
bár most az orromon hordom,
farsang van, jó tréfa az,
ha a zsűri rám szavaz.

Bohóc vagyok én a bálon,
a táncot is megpróbálom,
ha nagy cipőm fennakad,
a publikum rám kacag…

A fődíj egy dobostorta,
bohócnak való az volna,
hogyha talán elnyerem,
lisztes számmal elnyelem…

Kis Anna

Bögre-bál

Bödön ledübben
Réztál lecsattan
Fazéknak lángon
Tejhabja lobban
Lebben a lámpa
Daráló járja
Egerek jönnek
A bögre-bálba
Kemence döngi
Vastepsi zengi
Fütyül a kulcslyuk
Nincs itthon senki

Mi hiányzik a bohócról?

Ha jól megfigyelitek a képeket, egy kivételével mindegyik hiányos kissé.

Megtalálod, melyik bohócról mi hiányzik? Nevezd meg! Jelöld meg azt, amelyik teljesen megegyezik a legnagyobb rajzzal!

Elkevert álarcok

Felöltöztek a gyerekek a farsangi bálra. Ám tévedésből összekeverték a jelmezeket. Szerinted hogyan kellene öltözniük? Vonallal kösd össze a megfelelő öltözékeket az odaillő álarcokkal!

Gárdonyi Géza

A komédiás disznó

Volt egyszer egy komédiás, Búzás Jánosnak hívták. Ennek a komédiás embernek volt egy disznója, amelyik különféle tudományokhoz értett. Tudott kötélen táncolni, gördülő hordón menni, és azt görgetni maga alatt, meg tudott állani nemcsak a négy lábán, hanem az orrán is, tudott énekelni, táncolni, számolni. Lehet, hogy értett a csillagászathoz is.

Ahol Búzás János felállította a sátorát, egymást törték az emberek, hogy a tudós disznót megláthassák.

Hát egyszer mi történt: elveszett a disznó. Hogyan veszett el, azt ma már sem Búzás János nem tudja, sem a disznó. A valóság az, hogy a jeles disznó lefeküdt hűsölni a komédiás-szekér mellé; Búzás János uram meg bepálinkázott és ottfelejtette. A disznó aludt. Arra ballag Galiba Márton gazda és meglátva az alvó jószágot, így szól:

– Nini, egy disznó! Jó lesz ez nekem. Bizonyosan az Isten küldte ezt a disznót, hogy legyen a télre elég kolbászom.

Azzal hazahajtotta a disznót. A tudós disznó kelletlenül engedett a botnak, bánatosan röfögött Búzás János után. De Búzás Jánosnak se híre, se hamva.

– Ne ríj, coca! – mondotta vigasztalóan Galiba Márton. – Olyan fáin moslékot adok neked, hogy a király disznója is megnyalná utána a száját.

A tudós disznónak tetszett is a moslék. Még a fenekét is kinyalogatta a dézsának! A saját disznóeszével azt gondolta akkor magában:

– Ejnye, de jó ember ez az én új gazdám! Megmutatom neki, hogy érdemes vagyok a jóságára.

Azzal felugrott a moslékos dézsa fenekére és katonásan szalutált.

– Uram, bocsá! – kiáltott ijedten Galiba Márton. – Ki hitte volna, hogy már a disznó is lehessen obsitos!

A tudós disznó látva, hogy milyen hatást keltett a mutatványa, hirtelen az orrára állott. Galiba Márton még jobban megijedt.

– Megbolondult – kiáltott fel rémülten –, megbolondult a disznóm! Lába helyett az orrával akar járni.

De még csak most jött a java! A tudós disznó feldöntötte az üres dézsát. Ráugrott, és úgy görgette maga alatt, hogy szédülés volt ránézni. Majd ismét tótágast állt, és a dézsát két hátsó lábán roppant sebességgel táncoltatta. Mikor pedig a dézsa fent volt a levegőben, hirtelen felugrott és a dézsa fenekét átütötte: átrepült rajta, mint a madár. Galiba Márton rémültében hanyatt esett. „Gonosz szerzet ez – gondolta, – disznóbőrben!" A disznó azt hitte, Galiba Mártonnak nagy örömére szolgál az ő tudománya. Gondolta, bemutatja neki a legnehezebb disznótudományt: hogyan lehet kétlábon a fakerítés tetején végigsétálni. Galibát hideg lelte ijedtében.

Ezalatt visszajött a hegyen a Búzás kocsija. Búzás János kereste a drága tudós disznót. Bizony, sírva kereste. Hanem amint meglátta a léckerítés tetején, nagyot ugrott örömében és futva futott hozzá. Az ölébe ragadta, bizony meg is csókolta. Galiba Márton rámeresztette a szemét Búzásra, és azt kérdezte tőle:

– Rokona az úrnak?

Búzás örömkönnyek közt felelte:

– Ez a világ legkedvesebb és legokosabb disznója. Ez az egyetlen disznó, amelyik életében használ!

De Galiba ma is azt gondolja, hogy az ördöggel volt ügye, s vacog a foga, ha vele álmodik.

Farsangi kikiáltó

Sárga murok, zöld uborka,
Szökjünk, mint a kecskebéka.
– Hó, te Gyurka, hó te, hó!
Ne szökjél úgy, mint a ló.
Hogyha hívnak, fogadd el,
Ha kergetnek, szaladj el.
Társaságot nekünk is,
Ha kicsikék vagyunk is!

Találós kérdések

Veheted a boltban,
veheted az utcán,
veheted vásárban,
veheted a pusztán,
veheted napközben,
és veheted este,
de nem fizetsz érte
soha egy fillért se.

(levegő)

Fák és bokrok zuhanyoznak,
nem kell nekik tusfürdő.
Emberek meg bosszankodnak,
nem tetszik a rossz idő.
Mi az?

(ősz)

Farsangi álarc

Tündérujjak
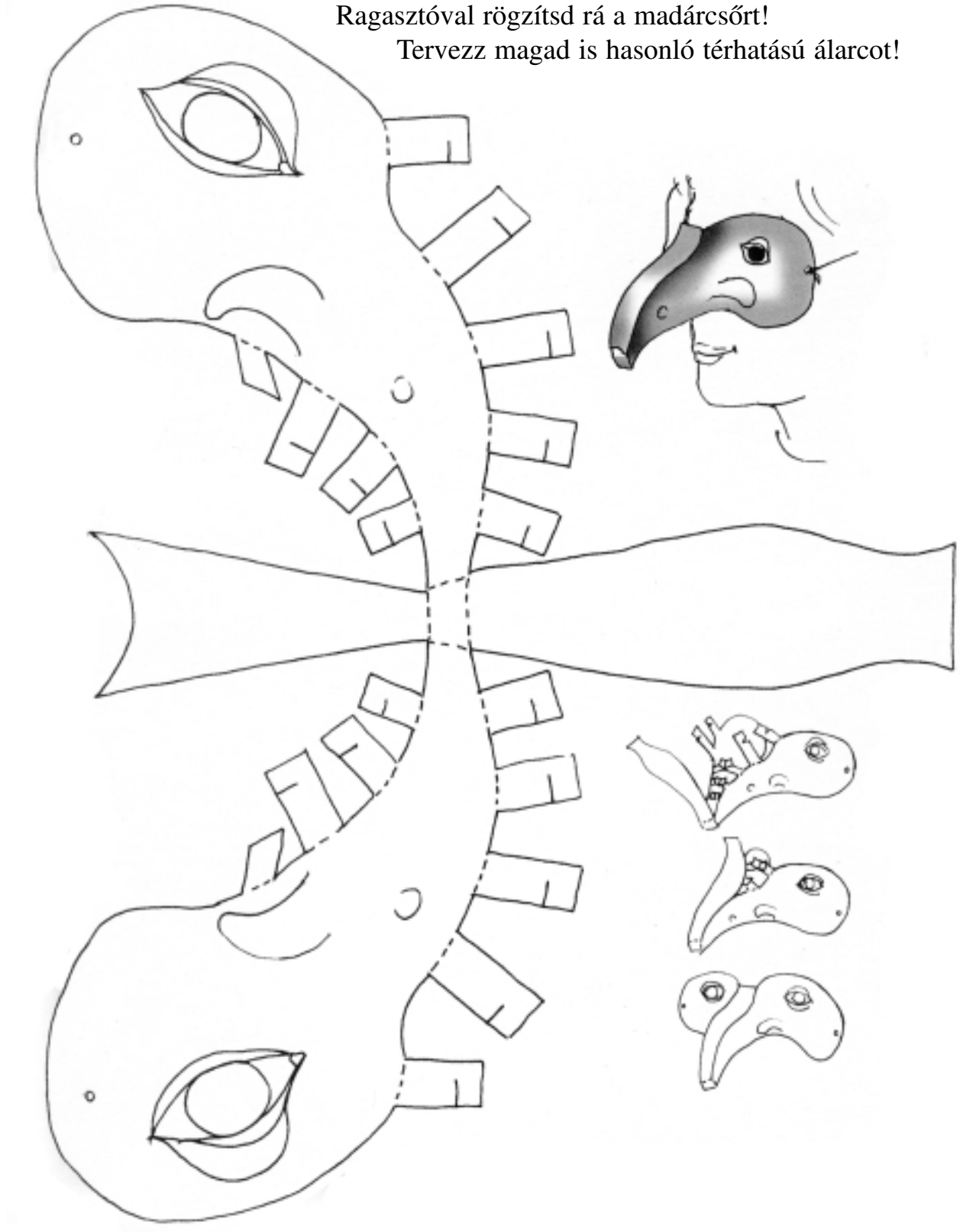
Az álarcot színezd ki élénk, vidám színekre, ezután vágd körbe! A füleket hajtogasd le, majd akaszd egymásba a rajz szerint!
Ragasztóval rögzítsd rá a madárcsőrt!
Tervezz magad is hasonló térhatású álarcot!